

MILITAIRE SPECTATOR

VS en counterinsurgency in Irak

- Operaties in Afghanistan (II)
- Amerikaanse seapower strategie

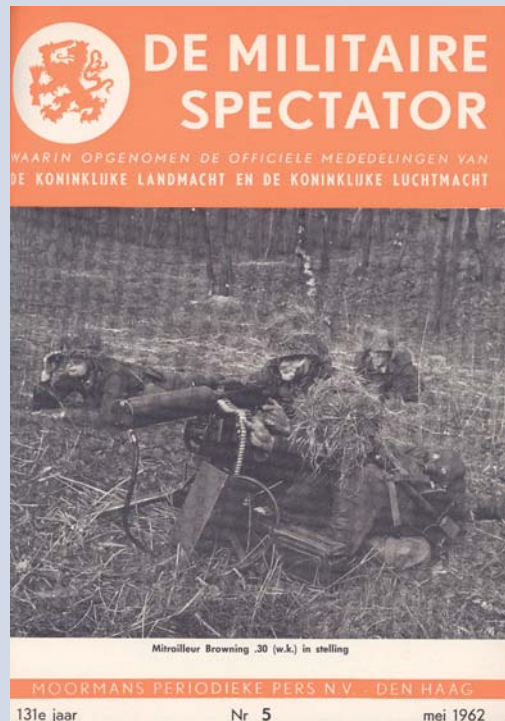
Alle artikelen uit de *Militaire Spectator* op DVD

Ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan van de *Militaire Spectator* zijn alle jaargangen van het militair-wetenschappelijk tijdschrift gedigitaliseerd.

Alle artikelen, editorials, boekrecensies en columns zijn bijeengebracht op zes DVD's. De printbare PDF-bestanden op de DVD's zijn te doorzoeken met trefwoorden. Bij de DVD's hoort een boekje met zoektips.

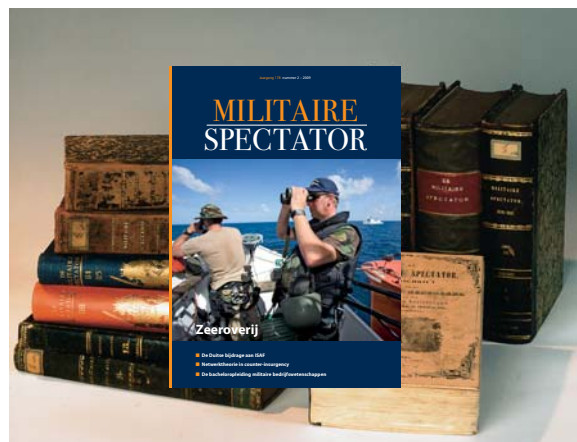
Lezers van de *Militaire Spectator* kunnen de DVD-box bestellen door 17,50 euro over te maken naar bankrekeningnummer 514338997 ten name van *Militaire Spectator* in Den Haag.

Graag vermelden 'bestelling DVD-box' en uw naam, adres en postcode.

De Militaire Spectator is sinds 1832 het militair-wetenschappelijk tijdschrift voor en over de Nederlandse krijgsmacht. Het maakt relevante kennis, wetenschappelijke inzichten, ontwikkelingen en praktijkervaringen toegankelijk en slaat zo een brug tussen theorie en praktijk.

De Militaire Spectator stimuleert de gedachtevorming over onderwerpen die de krijgsmacht raken en draagt zodoende bij aan de ontwikkeling van de krijgswetenschap in de breedste zin van het woord. Op deze wijze geeft het tijdschrift inhoud aan zijn missie: het bijdragen aan de professionalisering van het defensiepersoneel en het verhogen van het kennisniveau van overige geïnteresseerden. Daarmee bevordert de Militaire Spectator ook de dialoog tussen krijgsmacht, wetenschap en samenleving.

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
info@kvbk.nl

Secretaris en ledenadministratie

luitenant-kolonel Henk Sonius
T 070 -318 6930
E hc.sonius.01@mindef.nl

Nederlandse Defensieacademie (NLDA)
Sectie MOW
Ledenadministratie KVBK
Postbus 90002, 4800 PA Breda
ledenadministratie@kvbk.nl

De Militaire Spectator wordt ook verstuurd
op basis van rang/schaal. Adreswijzigingen
doorgeven bij de eigen personeelsdienst.

REDACTIE

brigade-generaal cav b.d. prof. em.
J.M.J. Bosch (hoofdredacteur)
T 071 - 542 18 30
E jmjbosch@xs4all.nl
kolonel cav drs. P.J.E.J. van den Aker
luitenant-kolonel KLu S.M. Babusch bc
kapitein ter zee P. van den Berg
commodore KLu drs. G.M. Bergsma
drs. P. Donker
kolonel MJD dr. P.A.L. Duchaine
drs. P.H. Kamphuis
kolonel KMar dr. J.A.J. Leijtns
kolonel MPSD drs. F. Matser
brigade-generaal TS ir. R.G. Tieskens
luitenant-kolonel Marns drs.
A.J.E. Wagemaker MA
kapitein-luitenant ter zee mr. N.A. Woudstra

BUREAU REDACTIE

mw. drs. A. Kool
drs. F.J.C.M. van Nijnatten
NIMH
Postbus 90701
2509 LS Den Haag
T 070 - 316 51 20 of
070 - 316 51 95
F 070 - 316 51 99
E redactiemilitairespectator@mindef.nl

LIDMAATSCHAP

binnenland € 25,00
studenten € 17,50
buitenland € 30,00

OPMAAK EN DRUK

Drukkerij Giethoorn Ten Brink
ISSN 0026-3869

Nadruk verboden

Coverfoto: Amerikaanse militairen
op patrouille in Oubaidy, Irak, 2009
(Foto: Stars and Stripes, B. Bloker)

MILITAIRE SPECTATOR

312 De Amerikaanse Cooperative Strategy for 21st Century Seapower

N.A. Woudstra

De nieuwe Amerikaanse seapower strategie impliceert meer werk voor de maritieme partners van de VS.

323 De Verenigde Staten en COIN in Irak

M.W.M. Kitzen

Als gevolg van de ervaringen in Irak heeft het Pentagon irreguliere oorlogvoering een prominente plaats in haar beleid gegeven.

340 Observaties rond operaties in Afghanistan (II)

P.B. Soldaat e.a.

Een document dat staven en eenheden voorbereidt op de ISAF-missie in Afghanistan benadrukt dat de operatie complexer is dan aanvankelijk werd aangenomen.

En verder:

Editoriaal	310
Tegenwicht	350
Andere ogen	352
Boeken	353
Summaries	

Dienend leiderschap?

De krijgsmacht heeft een traditie als het gaat om leiderschap. Zowel in de praktijk als in theorie werden en worden ideaaltypen vaak ontleend aan het bedrijfsleven. Natuurlijk, Alexander de Grote en Napoleon Bonaparte, om maar een tweetal voorbeelden te noemen, waren niet alleen krijgsman maar ook staatsman. Maar hun grandeur ontleen beiden aan hun prestaties op het slagveld. Leiderschap toont zich namelijk vooral onder moeilijke omstandigheden, wanneer alle franje wegvalt en leiders terugvallen op wie ze zijn. Het bedrijfsleven brengt leiders, van alle rangen en standen, in dit soort omstandigheden.

Dat was al zo bij strategen als Alexander en Napoleon, Patton en Rommel en dat is nog steeds zo heden ten dage bij onze tactische en operationele leiders in Uruzgan en elders. De uitreiking van de Militaire Willems-Orde aan kapitein Marco Kroon op 29 mei van dit jaar onderstreept dit nog maar eens. Hoewel de omstandigheden waaronder Kroon zich als leider letterlijk onderscheidde om begrijpelijke redenen niet openbaar zijn, is het wel duidelijk uit wat hij tijdens interviews daarover losliet, dat het niet alleen gaat om krachtig, fysiek leiderschap maar ook om ethisch leiderschap. Op momenten dat er normvervalsing dreigt, moet een leider het moreel kompas zijn voor diegenen die aan zijn leiding zijn toevertrouwd. In feite dient de leider zijn mensen door het geven van het goede (morele) voorbeeld. Niet alleen onder gevechtsumstandigheden, maar onder alle omstandigheden waarbij een leider voor zijn mensen het verschil maakt.

Dit beeld van de dienende leider past goed bij het 'nieuwe' leiderschapsconcept dat op de

bagagedrager van de commissie-Staal tot ons kwam: sociaal leiderschap. In eerste instantie viel dit nieuwe concept op rotsgrond. Het was in de ogen van velen ook een merkwaardig begrip en leek een schoolvoorbeeld van een pleonasme: leiderschap is altijd sociaal, het heeft namelijk per definitie betrekking op het samenwerken van mensen. De meest gehoorde reactie kwam neer op 'oude wijn in nieuwe zakken', maar dat zou wat de commissie-Staal beoogde toch tekort doen.

De commissie stelde vast dat de leidinggevendenden binnen Defensie vooral sterk waren in instrumenteel leiderschap, binnen de krijgsmacht vooral bekend als taakgericht leiderschap. Leidinggevendenden zouden meer aandacht moeten hebben voor het sociale en interpersoonlijke en zouden dus meer mensgericht moeten zijn. Sociaal leiderschap dus. Nadat de toenmalige Commandant der Strijdkrachten zich haastte te verklaren dat hij het versterken van sociaal leiderschap voortvarend ter hand zou nemen, ontstond er korte tijd een soort vacuüm.

Vervolgens ontrolde zich een bekend scenario: er werd gesleuteld aan bestaande opleidingen en er volgde een uitgekende communicatiecampagne. Dit alles had echter nauwelijks effect. Defensiemedewerkers voelden zich niet aangesproken door wat op het eerste gezicht vooral een cosmetische wijziging leek van bestaande inzichten. Wat was sociaal leiderschap meer dan een variant op bekende concepten als transformationeel leiderschap of, wat verder terug in de tijd, participatief leiderschap?

Langzamerhand wint het begrip sociaal leiderschap echter terrein. Dat is te danken aan een

steeds groter wordende groep defensiemedewerkers die het begrip vanuit een innerlijke overtuiging in opleidingen en in de praktijk uitdraagt. Daarnaast wordt een grote verscheidenheid aan initiatieven en programma's uitgerold, variërend van *personal coaches* tot de pilot persoonsgebonden budgetten voor leidinggevendend, waarmee de leiders van Defensie zelf cursussen of opleidingen kunnen inkopen. Met deze initiatieven krijgt het begrip sociaal leiderschap inhoud en gaat het niet meer om het label of de vorm.

De kern van sociaal leiderschap is dat niet de leider centraal staat, maar de medewerker en dat de leider zich dienstbaar opstelt naar de medewerker. Dat voelt misschien nog wel een beetje onwennig in een organisatie waarin *power* – in ieder geval op het eerste gezicht – dominantier is dan *service*. Toch hoeft dat geen beletsel te zijn om de belangrijkste principes van dienend leiderschap – *servant leadership* – te omarmen.

Sterker nog, misschien moeten juist de leiders van de krijgsmacht bij uitstek dienende leiders zijn. De militair kiest er immers voor om de maatschappij te dienen, doet dat zelfs in den vreemde en is bereid het allergrootste offer te brengen. De leiders van de krijgsmacht moeten hun talenten ten dienste stellen van de aan hen toevertrouwde militairen. Om het plat te zeggen: kiezen voor een leidinggevende functie bij de krijgsmacht betekent kiezen voor dienen in plaats van verdienen. Het betekent het dienen van de maatschappij en het dienen van zijn of haar militairen. Dat is in feite de kern van hetgeen waarop de militair zijn eed of belofte aflegt.

Maar wat betekent het om *servant leader* te zijn? Dat betekent dat hij of zij voortdurend zoekt naar zijn bijdrage aan de verdere ontwikkeling van mens, organisatie en maatschappij. Het betekent meer luisteren dan praten, daadwerkelijk verbinding maken met medewerkers. Het impliceert dat leiders het unieke in hun

De *servant leader* zoekt constant naar de verdere ontwikkeling van mens, organisatie en maatschappij

medewerkers zien en hen helpen en motiveren om dat in te zetten binnen en buiten de defensie-organisatie. Maar het betekent dus ook dat de leiders van Defensie midden in de maatschappij staan, zich bewust zijn van trends en sentimenten en zich daar een mening over vormen. Servant leaders nemen verantwoordelijkheid voor een toekomst die groter is dan zichzelf en durven daarover aan de maatschappij en aan de medewerkers verantwoording af te leggen.

Dienend leiderschap vraagt om een goed gevoel voor wat hier en nu echt belangrijk is én het vermogen om dát te kunnen doen wat daadkrachtig en duurzaam bijdraagt aan de toekomst van allen. Het soort leiderschap dat Marco Kroon toonde op het moment dat het ertoe deed. Het soort leiderschap dat elke leider bij de krijgsmacht moet tonen als voor hem of haar dat moment daar is. ■

Policing the maritime commons will require substantially more capability than the United States or any individual nation can deliver. It will take a combination of national, international and private industry cooperation to provide the platforms, people and protocols necessary to secure the seas against the transnational threat.¹

De Amerikaanse 'Cooperative Strategy for 21st Century Seapower'

De Amerikaanse marinevloot is nog steeds de grootste ter wereld. Maar zelfs bij de Amerikanen dreigt er een discrepantie tussen taken en middelen. Tussen 2005 en 2007 is een nieuwe maritieme strategie ontwikkeld: de *Cooperative Strategy for 21st Century Seapower*. Hoe werd dat gedaan, wat is de kern en welke punten verdienen aandacht bij de verdere implementatie van deze strategie? En ten slotte: wat betekent deze strategie voor de noodzakelijke samenwerking met de bondgenoten?

KLTZ mr. N.A. Woudstra*

In de unipolaire wereld die ontstond na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie hadden de Amerikaanse zeerijdkrachten geen *peer competitor* meer. Aan het einde van de vorige eeuw kon geen enkele staat de VS uitdagen op zee. Ook nu nog is de Amerikaanse marine veruit de grootste ter wereld: het totale tonnage van de *U.S. Navy* evenaart die van de volgende zeventien marines, waarvan er overigens veertien toebehoren aan Amerikaanse bondgenoten.² Aan het tijdperk van Amerikaanse hegemonie op de wereldzeeën lijkt echter een einde te komen. De oorzaken hiervan zijn afnemende capaciteiten tegenover toenemende uitdagingen in het maritieme domein. De omvang van de Amerikaanse oorlogsvloot is fors

gereduceerd. Waar de VS onder president Reagan met 600 schepen nog kon bogen op beheersing van de wereldzeeën, is de *U.S. Navy* door het verzilveren van het vredesdividend na de Koude Oorlog inmiddels gekrompen tot 275 schepen.

De uitdagingen en daaruit voortvloeiende taken zijn zowel statelijk als niet-staatelijk van aard. Enerzijds moet de VS de strategische balans bewaren met opkomende landen als China en India, maar ook met Rusland, dat dankzij economische expansie weer belangrijker wordt in de internationale arena. Anderzijds vormen nieuwe terroristische, criminele en ecologische dreigingen een grotere uitdaging dan in de vorige eeuw. Het spreekt voor zich dat deze toenemende uitdagingen op zee ook meer taken met zich meebrengen.

Er is een divergentie, een *veiligheidswig*, tussen maritieme taken en middelen. Strategische denkers in de *U.S. Navy* zijn zich daar al geruime tijd van bewust. Zij hebben daar met

* De auteur was van 2005 tot 2008 Eerste Officier bij het Koninklijk Instituut voor de Marine. Thans bereidt hij zich als promovendus voor op de functie van UHD maritieme operaties bij de Faculteit Militaire Wetenschappen van de NLDA in Breda.

1 John G. Morgan, Jr. (Vice Adm USN) and Charles Martoglio (Capt. USN), 'The 1000-Ship Navy: Global Maritime Network' in: *U.S. Naval Institute Proceedings* 131 (November 2005) blz. 15.

2 Frank Hoffman, *From Preponderance to Partnership: American Maritime Power in the 21st Century* (Washington, D.C., Center for a New American Security, November 2008) blz. 3.

realiteitszin op gereageerd met een nieuwe maritieme strategie, de *Cooperative Strategy for 21st Century Seapower*. Een sleutelwoord in de nieuwe strategie is samenwerking. Door samenwerking willen de Amerikanen de wig verkleinen. Dit raakt Amerika's bondgenoten en dus ook Nederland direct. Hierin ligt het belang om kennis te nemen van het Amerikaanse militair-maritieme denken zoals dat is neergelegd in de nieuwe strategie. Dit artikel gaat in op de totstandkoming van de strategie, gevolgd door een inhoudelijke weergave en eindigt met enkele observaties over de noodzaak tot samenwerken.

Totstandkoming nieuwe maritieme strategie VS

De Amerikaanse *Cooperative Strategy for 21st Century Seapower* heeft een aantal nieuwe elementen in zich. Nieuw zijn het internationale karakter, de nauwe samenwerking tussen de *Navy*, de *Marines* en de *Coast Guard* en de integratie met andere nationale machtsmiddelen. De totstandkoming van de strategie is revolutionair te noemen. Internationale partners, professionals en burgers uit de hele Amerikaanse samenleving, maar ook diepgaand wetenschappelijk onderzoek, analyse en debat hebben bijgedragen aan deze strategie. Ondanks deze brede betrokkenheid is het resultaat zeer beknopt: het is een document van slechts vijftien pagina's, inclusief afbeeldingen.

De voormalige *Chief of Naval Operations* (CNO) admiraal Michael Mullen gaf de eerste aanzet tot de nieuwe strategie. Dat deed hij tijdens het tweejaarlijkse *International Seapower Symposium* in 2005. In de daarop volgende twee jaar vonden in het land gesprekken plaats met burgers, academici en de zakenwereld, onder meer in Atlanta, Phoenix, Seattle en San Francisco. De deelnemers verwachtten van de maritieme strijdkrachten dat zij sterk blijven, dat zij het land verdedigen en de inwoners beschermen en dat zij samenwerken met partners over de hele wereld. Dit laatste is uitgewerkt in het *Global Maritime Partnership*, een informeel internationaal samenwerkingsverband voor veiligheid in het maritieme

domein. Daarnaast hebben conferenties plaatsgevonden, zoals de *37th IFFA-Fletcher Conference on National Strategy and Power* in 2007, geheel gewijd aan de nieuwe maritieme strategie. In oktober 2007 hebben de CNO en

De Amerikaanse marine werft met posters voor de nieuwe strategie

de commandanten van de *Marines* en de *Coast Guard* tijdens het achttiende *International Seapower Symposium* het resultaat gepresenteerd voor vertegenwoordigers van 98 landen. De strategie begint met een analyse van trends en omgevingsfactoren.

Uitdagingen in de 21ste eeuw³

De wereldeconomie is nauw verstrengeld. In de laatste vier decennia is de handel over zee verveelvoudigd. Negentig procent van de wereldhandel en tweederde van de olietoevoer gaan over zee. Zeewegen en havens vormen de bloedsomloop van het moderne distributiesysteem. De expansie van dit systeem heeft bijgedragen aan de welvaart van veel staten. De wedijver om de natuurlijke bronnen en de schaarste die uit deze expansie voortvloeien leiden mogelijk

3 De volgende paragrafen zijn een samenvatting van *A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower*. De integrale tekst is te vinden op http://www.navy.mil/maritime/Maritime_strategy.pdf.

tot een toename van claims van staten op de economische exploitatie van oceanen en zeeën, wat conflicten tot gevolg kan hebben.

Technologie leidt tot snelle uitbreiding van de exploratie en exploitatie van natuurlijke bronnen. Klimaatverandering opent de arctische wateren, creëert nieuwe zeeroutes en ontsluit natuurlijke rijkdommen. Dit biedt kansen, maar kan eveneens oorzaak van conflict zijn. Globalisering beïnvloedt migratiestromen, gezondheid, onderwijs, cultuur en het beslechten van conflicten. Conflicten kenmerken zich steeds meer door een mix van traditionele en onconventionele tactieken, gedecentraliseerde planning en uitvoering en door niet-statelijke actoren die eenvoudige en geavanceerde technologie op innovatieve wijze aanwenden. Zwakke en corrupte regeringen, toenemende onvrede bij de *have nots*, religieus extremisme, etnisch nationalisme en veranderende demografie zijn alle ingrediënten voor conflict. Zowel transnationale actoren zoals al-Qaida en schurkenstaten, met ongeëvenaarde toegang tot het wereldtoneel, kunnen chaos veroorzaken om hun macht en invloed te vergroten.

Proliferatie van wapentechnologie en informatie hebben staten en transnationale actoren de mogelijkheid gegeven om de toegankelijkheid van zeewegen te betwisten, verantwoordelijkheid voor aanvallen te ontlopen en de publieke perceptie te manipuleren. Asymmetrisch gebruik van technologie levert een scala aan bedreigingen voor de vrije wereld. Nog verontrustender is de hang naar nucleaire en andere massavernietigingswapens van staten en niet-statelijke opponenten. Aanvallen op het financiële, juridische en informatiesysteem kunnen minstens zo desastreus zijn als aanvallen met kinetische wapens.

Veruit het grootste deel van de wereldbevolking leeft binnen enkele honderden kilometers van zee. Sociale instabiliteit in vaak overvolle steden kan tot ontwrichting leiden. Klimaatverandering kan het menselijk leed vergroten door catastrofale stormen, verlies van landbouwgrond en overstromingen. Dit kan verlies aan levens, ongewenste migratie, sociale instabiliteit en

FOTO ANP, T. KOENE

regionale crises met zich meebrengen. Massacommunicatie brengt het leed voor het voetlicht en benadeelde bevolkingsgroepen worden zich pijnlijk bewust van hun omstandigheden, die zij steeds minder zullen accepteren. Extremistische ideologieën zullen aantrekkelijker worden voor kanslozen en degenen die in wanhoop leven. Criminelen zullen sociale instabiliteit uitbuiten.

Al deze omstandigheden leiden tot een onzekere toekomst en moeten de aanzet zijn tot nieuw denken over seapower. Geen enkele staat beschikt over de middelen om te voorzien in veiligheid in het hele maritieme domein. Regeringen, non-gouvernementele organisaties, internationale organisaties en de private sector zullen steeds vaker de handen in één moeten slaan om samenwerkingsverbanden in het leven te roepen, omdat zij er allemaal belang bij hebben deze dreigingen het hoofd te bieden.

Het maritiem-strategische concept

De nieuwe Amerikaanse strategie bevestigt het gebruik van seapower om gebeurtenissen op zee en op land te beïnvloeden. Het expeditie-naire karakter en de beweeglijkheid van mari-

Het garanderen van veilige handel over zee blijft ook in de nieuwe Amerikaanse strategie een speerpunt

tieme strijdkrachten geven de VS het asymmetrische voordeel om de militaire *footprint* te vergroten en te verkleinen in gebieden waar toegang tot land ontzegd wordt of beperkt is. Militairen permanent of voor lange tijd stationeren in het buitenland heeft vaak onbedoelde economische, sociale of politieke repercussies. De zee is een enorm domein waarin vrij gemaanoeuvreed kan worden, waar de aanwezigheid van maritieme strijdkrachten kan worden aangepast naar gelang de omstandigheden vereisen, om flexibel om te kunnen gaan met escalatie, deëscalatie en afschrikking van conflicten.

De snelheid, flexibiliteit, beweeglijkheid en modulaire opbouw van maritieme strijdkrachten geven *Joint Force Commanders* een scala aan opties om crises het hoofd te bieden. Daarnaast geven geallieerde maritieme operaties het krachtige signaal af aan mogelijke agressors dat de VS bereid is met andere landen de collectieve veiligheid en welvaart zeker te stellen. Allianties kunnen formeel van aard zijn, zoals de NAVO, maar ook informeel, zoals het *Global Maritime Partnership*.⁴ De seapower van de VS zal wereldwijd aanwezig zijn om het grondgebied en de inwoners te behoeden voor aanvallen en om de Amerikaanse belangen

wereldwijd te behartigen. Daar de Amerikaanse welvaart en veiligheid onlosmakelijk verbonden zijn met die van anderen, zullen de Amerikaanse maritieme strijdkrachten ingezet worden voor de bescherming en ondersteuning van het vreedzame mondiale systeem dat bestaat uit onderling afhankelijke netwerken van handel, financiën, informatie, recht, mensen en bestuur.

Met hun wereldwijde inzetbaarheid, voortzettingsvermogen en inherente flexibiliteit hebben de maritieme strijdkrachten zes *kern-taken of strategische vereisten*. Waar spanningen hoog zijn of waar de VS zijn engagement voor veiligheid en stabiliteit wil tonen, zullen de maritieme eenheden zich kenmerken door regionaal geconcentreerde, voorwaarts ingezette strijdkrachten met de escalatiedominantie om:

1. regionale conflicten te beperken;
2. te zorgen voor afschrikking ter voorkoming van oorlogen tussen grootmachten;
3. – indien afschrikking faalt – de oorlogen van de VS te winnen als deel van een joint campagne.

In aanvulling daarop zullen op hun missie toegesneden maritieme strijdkrachten voortdurend wereldwijd aanwezig zijn om:

4. bij te dragen aan de verdediging-in-diepte van het grondgebied;
5. de samenwerking met een toenemend aantal internationale partners te bevorderen en te onderhouden en
6. om ontwichingen en crises te voorkomen of te beperken, voordat zij een mondiale impact hebben.

De implementatie van de strategie

Hoewel de maritieme strijdkrachten verscheidene missies kennen, vormen de volgende zes vaardigheden de kern van de seapower van de VS. Zij weerspiegelen een toenemende nadruk op activiteiten die oorlog voorkómen en samenwerking creëren.

4 http://www.navy.mil/navydata/cno/mullen/DEFENSE_DAILY_25OCT06_Global_Maritime_Partnership_Gaining_Steam_At_Home_And_With_International_Navies.pdf

1. Voorwaartse aanwezigheid

Maritieme strijdkrachten zullen voorwaarts ingezet worden, in het bijzonder in gebieden die gevaar opleveren voor het eigen grondgebied. Voorwaartse aanwezigheid maakt eenheden met de omgeving vertrouwd. Met inachtneming van soevereiniteit van andere landen dragen lokale invloed en begrip bij aan effectieve reacties ten tijde van crises. Mochten vredesoperaties uitmonden in oorlog, dan hebben de maritieme strijdkrachten reeds de operationele omgevingskennis en ervaring ontwikkeld om snel over te schakelen naar gevechtsoperaties. Voorwaartse aanwezigheid maakt ook de bestrijding van terrorisme mogelijk, zo ver mogelijk van het eigen grondgebied.

2. Afschrikking

Het voorkómen van oorlog is beter dan oorlogvoering. Afschrikking van agressie staat in een mondiaal, regionaal en transnationaal kader en bedient zich van conventionele, onconventionele en nucleaire middelen. Maritieme *anti-ballistic missile defense* versterkt de afschrikking door een beschermingsparaplu voor de voorwaartse ingezette eenheden en coalitiepartners en zij draagt gelijktijdig bij aan de bredere verdedigingsarchitectuur van de VS. De voorsprong in de ruimte, waar veel afhangt van de mogelijkheden om in netwerken te opereren, moet beschermd en uitgebreid worden. De VS gebruikt vooruitgeschoven

bases en strijdkrachten, materieel in de ruimte en zeegaande strategische afschrikking tegen potentiële vijanden.

3. Sea control

De vrijheid van opereren op zee stelt militaire en politieke eenheden in staat gezamenlijk op te treden. Sea control vereist vaardigheden in alle dimensies van het maritieme domein, inclusief de (virtuele) ruimte. Daarnaast kent sea control verscheidene uitdagingen, waarvan conventionele en nucleaire onderzeeboten de voornaamste zijn. Tactieken om deze dreigingen te neutraliseren zullen de volle aandacht houden. De VS zal niet toestaan dat zijn maritieme strijdkrachten vrijheid van handelen of toegang wordt ontzegd. Evenmin zal de VS toelaten dat een tegenstander de mondiale logistieke keten zal onderbreken door blokkades van vitale zee- en handelsroutes. De VS zal in staat zijn om lokaal sea control uit te oefenen, idealiter met coalitiepartners, maar alleen indien nodig.

4. Power projection

De mogelijkheid om toegang te verkrijgen tot kusten en om gevechtskracht landinwaarts te projecteren en te handhaven vormt de basis van een geloofwaardige slagkracht. Het strategische voordeel wordt gedragen door de omvang van de strijdkrachten, innovatieve technologie, kennis van de mogelijkheden van de tegenstander, flexibele joint planning en de vaardigheid en inventiviteit van het personeel. De VS zal een robuuste *sealift*-capaciteit in stand houden om snel strijdkrachten te kunnen concentreren en ondersteunen en om joint en/of *combined* campagnes mogelijk te maken.

5. Maritieme veiligheid

Veiligheid op zee tot stand brengen en handhaven behoort tot de essentiële niet-oorlogstaken. Deze omvatten de bestrijding van piraterij, terrorisme, proliferatie van wapens, drugtransporten en andere illegale activiteiten. De bestrijding van deze irreguliere en transnationale dreigingen dient ter verdediging van het eigen grondgebied, het vergroten van wereldwijde stabiliteit en stelt de vrijheid van de zee voor alle landen zeker. De maritieme

FOTO US NAVY, B. FROMAL

Voorwaartse inzet van de marine moet potentiële vijanden van de VS blijven afschrikken

strijdkrachten dwingen de naleving van nationale wetgeving en verdragen af. Zij voeren samen met marines en kustwachten rond de wereld politietaken uit en onderdrukken gezamenlijke dreigingen.

6. Humanitaire hulpverlening en rampenbestrijding

Op basis van relaties die zijn gesmeed in vredes-tijd zal de VS doorgaan met het verlichten van het menselijk lijden als voorhoede van gezamenlijke nationale en multinationale inspanningen, zowel op een weloverwogen, proactieve wijze, als in reactie op rampen. Menselijk lijden zet aan tot handelen en het expeditionaire karakter van de maritieme strijdkrachten brengt hen in de unieke positie om hulp te verlenen. De mogelijkheid om snel en met voldoende voortzettingsvermogen *non-combatant evacuation operations* uit te voeren is cruciaal om burgers uit een benarde situatie te kunnen bevrijden als hun veiligheid in gevaar is.

Prioriteiten bij de implementatie

De implementatie van de strategie vereist dat de drie *Sea Services*⁵ flexibiliteit en aanpassingsvermogen tonen en hun inspanningen bundelen bij het aangaan van nieuwe uitdagingen en kansen. Specifieke initiatieven ter ondersteuning van de strategie moeten in de loop van de tijd gescreend en getest worden door experimenten, *wargaming* en voortdurende operationele ervaring, waarbij de leiding van de *Sea Services* eenduidige richtlijnen geeft en periodiek evalueert.

Verbetering van integratie en interoperabiliteit

De toegenomen vraag naar op hun taak toegesneden operationele modules vereist een meer geïntegreerde benadering van de inzet van maritieme strijdkrachten. Mariniers zullen hun amfibische karakter behouden, met een verscheidenheid aan missies, zoals *power projection*. Maar zij zullen ook ingezet worden als detachementen aan boord van een breed scala aan schepen voor het uitvoeren van maritieme beveiligingstaken. Personeel van de drie *Sea Services* zal in verschillende samenstelling optreden als beveiligingsteams, mobiele

trainingsteams, herstelbataljons, geneeskundige troepen, politiediensten en eenheden voor veiligheid en humanitaire assistentie.

Verdediging van het eigen grondgebied is het meest voor de hand liggende voorbeeld van de eis van meer integratie. Het is onvoldoende om te spreken van verdediging van het eigen grondgebied waarbij de verantwoordelijkheden voor de Navy en de Coast Guard gescheiden worden door een ongedefinieerde geografische grens. De *Sea Services* zullen daarentegen overal samenwerken om de VS te verdedigen. De Coast Guard zal in staat moeten zijn om duizenden mijlen uit de Amerikaanse kust te opereren als deel van een *joint task force* en de Navy moet in staat zijn om onder de kust het land te beveiligen en civiele autoriteiten te ondersteunen. Integratie en interoperabiliteit zijn de sleutel tot succes voor deze activiteiten, in het bijzonder waar verschillende eenheden naadloos moeten samenwerken in defensie, beveiliging en humanitaire operaties.

Uitgebreide samenwerking met de maritieme strijdkrachten van andere landen vereist meer interoperabiliteit met multinationale partners die verschillende technologische niveaus hebben. Het Global Maritime Partnership zal als katalysator dienen voor de toenemende internationale interoperabiliteit op weg naar gezamenlijke maritieme veiligheid. Om het vereiste niveau van integratie en interoperabiliteit te bereiken zullen de staven van de *Sea Services* in verregaande mate hun inspanningen moeten coördineren om te voorzien in personeel, training en materieel. De commandanten van de *Sea Services* zullen een centrale rol spelen bij de organisatie en inzet van de strijdkrachten. Hun rol omvat het expliciet maken van commandolijnen en hoe hun respectieve capaciteiten kunnen worden geïntegreerd op een innovatieve manier om aan deze eisen tegemoet te komen. Nauwe coördinatie of zelfs integratie van maritieme componenten kan nodig zijn om effectief te zijn. Op alle bevelsniveaus moeten de *Sea Services* de integrale planning, uitvoering en evaluatie versterken.

5 Sea Services is een verzamelnaam voor U.S. Navy, Marine Corps en Coast Guard.

Verbetering van de maritieme beeldopbouw

Om effectief te zijn moet er een groter *commitment* komen om het maritieme omgevingsbewustzijn (*Maritime Domain Awareness*, MDA) te vergroten en om mogelijkheden en capaciteiten van *Intelligence, Surveillance and Reconnaissance* (ISR) uit te breiden. Nieuwe samenwerkingsverbanden met de mondiale koopvaardij en de maritieme strijdkrachten van deelnemende landen zullen de gevaarlijke anonimiteit van zeegaand transport van lading en personen verminderen. Grote stappen zijn reeds gezet in die richting en de *National Strategy for Maritime Security* (2005)⁶ heeft aan nationale instanties

alleen wordt gedeeld met de instanties waarvoor zij bedoeld is.

Het is onwaarschijnlijk dat tegenstanders een conventionele oorlog zullen wagen en voor zover zij de Amerikaanse maritieme strijdkrachten openlijk kunnen uitdagen zullen zij met hun plannen zeer waarschijnlijk vertrouwen op verrassing en asymmetrische aanvallen, wat zij bereiken door *stealth*, misleiding of dubbelzinnigheid. De ISR-capaciteiten van de VS moeten innovatieve manieren bevatten om door te dringen tot de planningsfase van tegenstanders en hun capaciteiten en kwetsbaarheid te onderkennen ter ondersteuning van het volledige spectrum van militaire operaties. Tegenstanders moet de mogelijkheid ontzegd worden het initiatief te nemen tegen de voorwaarts ingezette eenheden van de VS. Leaders moeten over informatie beschikken om agressie af te schrikken en escalatiemogelijkheden te kunnen overwegen, vooruitlopend op stappen van de tegenstander.

US NAVY, E. WILLIAMS

Hoge officieren, zoals hier voormalig CNO Michael Mullen, gaan geregeld met de manschappen in discussie over de gevolgen van de nieuwe strategie

een verdergaande samenwerking opgedragen ten faveure van doeltreffende MDA. Maritieme strijdkrachten zullen bijdragen aan verbeterd gezamenlijk gebruik van informatie, ter versterking van de mogelijkheden van de VS om dreigingen zo ver mogelijk buiten het eigen grondgebied te neutraliseren.

Een kritieke factor om voordeel te kunnen halen uit het toegenomen omgevingsbewustzijn is de mogelijkheid om informatie door robuuste beveiliging te beschermen tegen uitlekken. Dit soort beveiliging zal het vertrouwen tussen partners versterken dat de informatie

Opleiding en training van het personeel

Gegeven de uiteenlopende aard van de strijdkrachten die de strategie moeten uitvoeren moet het personeel van de Sea Services goed voorbereid worden op toekomstige kansen en uitdagingen. Er ontstaat een verspreide strijdmacht onder gedecentraliseerd commando in een wereld waarin informatie snel verandert. Maritieme strijdkrachten zullen op een minder geconcentreerde manier opereren dan zij gewend waren en jonge leidinggevendenden zullen een hogere mate van bevoegdheden en verantwoordelijkheden krijgen om belangrijke onderdelen van strategische missies uit te voeren. Jong personeel zal veel meer moeten samenwerken met een veel grotere variëteit aan Amerikaanse en internationale partners en andere nationaliteiten dan hun voorgangers. De professionele ontwikkeling en training van eenheden moet overeenkomstig worden aangepast. Opereren als geïntegreerd team vereist verbeterd wederzijds begrip van de mogelijkheden en culturen van de respectieve diensten en instanties. Dit kan bereikt worden door uitgebreide uitwisseling van instructeurs en studenten door training, opleiding en plaatsing van stafleden.

6 http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/HSPD13_MaritimeSecurityStrategy.pdf.

Evenzo dient de VS, om met succes internationaal samen te werken, de regionale en culturele expertise te verbeteren door training, opleiding en uitwisseling. Bovenal vereist de strategie nieuwe manieren van denken, zowel over het toerusten van individuele commandanten als het effect van verspreide operaties. Dit soort operaties vereist gedeelde verantwoordelijkheden tussen de verschillende echelons van de bevelslijn, de gereedstellende Sea Services die zorgen dat eenheden getraind en geëquipeerd zijn en de regionale commandanten die verantwoordelijk zijn voor het vaststellen van de juiste sterkte van de strijdkrachten en hun gereedheidsgraad.

Tot zover de inhoudelijke weergave van de strategie.

Verschuiving in het dreigingsbeeld

Hoewel de Cooperative Strategy onder de regering-Bush tot stand is gekomen, hebben de opstellers geanticipeerd op de nieuwe politieke wind die is gaan waaien in Washington. Deelnemers aan de workshops en debatten hebben geconcludeerd dat leiders van staten rationeel handelen en dat zij uiteindelijk allemaal baat hebben bij samenwerking en een stabiele wereldorde. Dit geldt zelfs voor landen als Noord-Korea en Iran, die Bush nog als 'schurkenstaten' bestempelde.⁷ De Cooperative Strategy vertoont daardoor een verschuiving van klassieke vijandbeelden naar het zoeken van synergie tussen staten, wat aansluit bij het beleid van de dit jaar aangetreden president Obama. Illustratief is de indirecte benadering van China, dat overigens niet expliciet wordt genoemd in de strategie. China moderniseert zijn vloot, heeft de afgelopen tien jaar dertig onderzeeboten aangeschaft en ontwikkelt lange-afstand rakettechnologie. Toch hebben de opstellers van de Cooperative Strategy zich niet laten verleiden om de Chinese maritieme macht te overdrijven of om China uitsluitend als potentiële vijand te bestempelen. De strategie heeft een genuanceerde benadering, die streeft naar samenwerking, maar die rekening houdt met rivaliteit. De mogelijkheden van power projection door de Chinezen blijven vooralsnog

beperkt. Het is onwaarschijnlijk dat zij een conventionele confrontatie zoeken met de VS in de Stille Oceaan. Hun streven om de Amerikanen op afstand te houden zal veeleer asymmetrisch zijn, met onderzeeboot- en cyberoperaties.⁸

De klassieke dreigingsperceptie tussen staten heeft als strategisch motief dus een kleinere rol gekregen dan in het verleden. Dat geldt niet voor de toenemende en continu aanwezige dreiging van zeeroverij, terrorisme, proliferatie van wapens, drugtransporten en andere illegale activiteiten, meestal ondernomen door *non-state actors*. Het is overigens opmerkelijk dat de strategie deze dreigingen in één adem noemt en geen prioriteiten stelt in relatie tot de ernst ervan; van prioriteiten in de bestrijding is daardoor in het geheel geen sprake. *Rear admiral* William Pendley merkt hierover terecht op dat radicale islamitische terroristische organisaties en de proliferatie van massavernietigingswapens de grootste dreiging vormen. De bestrijding ervan zou dan ook de hoogste prioriteit moeten hebben. Zeeroverij, drugtransporten en andere illegale activiteiten zijn van tweede orde en zouden daardoor een lagere prioriteit kunnen krijgen.⁹

Naast de dreigingen die voortkomen uit menselijk handelen is er de dreiging door (natuur)rampen. Afgezien van de vraag of het aantal rampen is toegenomen is het effect ervan in elk geval groter geworden op de wereldbevolking. Globalisering en wereldwijde bevolkingsgroei verergeren de dreiging en effecten van humanitaire rampen zoals overstromingen en pandemieën.

Toename aantal taken

De verschuiving van het dreigingsbeeld heeft eveneens een verschuiving, maar ook een toename van strategische taken tot gevolg. De situatie ligt achter ons dat oorlogsvloten zich in vredetijd uitsluitend beperkten tot het

7 Robert C. Rubel, 'The New Maritime Strategy. The Rest of the Story' in: *Naval War College Review*, Spring 2008, Vol. 61, No. 2, blz. 71.

8 Frank Hoffman, *From Preponderance to Partnership*, blz. 9.

9 William T. Pendley, 'The New Maritime Strategy. A Lost Opportunity', in *Naval War College Review*, Spring 2008, Vol. 61, No. 2, blz. 62.

FOTO HOLLANDESE HOOGTE, J. WIJNANDS

De Cooperative Strategy anticipeert ook op rampen in dichtbevolkte kustgebieden

beoefenen van scenario's, hoog in het geweldsspectrum, die zij in oorlogstijd in een interstatelijk conflict moesten uitvechten. De nadruk ligt nu veel minder op *high intensity warfare* dan tijdens de Koude Oorlog, hoewel de Cooperative Strategy militair optreden tegen staten nog steeds een volledige plaats geeft. De VS zal escalatiedominantie willen behouden door *state of the art* technologie en superieure wapensystemen. De VS heeft hierin wel concessies gedaan aan de kwantiteit, maar niet aan de kwaliteit en Navy en Marine Corps moeten nog steeds alle militaire taken kunnen uitvoeren.

De andere dreigingen, doorgaans van non-state actors, zijn prominenter aanwezig dan in de vorige eeuw en moeilijk beheersbaar, maar kunnen in het geval van terrorisme zeer verstrekkende gevolgen hebben. Dit zijn de dreigingen die voor uitbreiding van het takenpakket zorgen, meestal laag in het geweldsspectrum. Tegenwoordig is permanente aanwezigheid van schepen ter bestrijding en ter voorkoming van schadelijke activiteiten op zee noodzakelijk geworden. Naast de vaardigheid om hoog in het geweldsspectrum op te kunnen

treden ligt in de *day-to-day business* de nadruk veel meer op *policing the maritime commons*, zoals verwoord in het citaat boven dit artikel. De bestrijding en voorkoming van zeeroverij, illegale migratie, mensensmokkel, proliferatie van wapens, drugsmokkel, overbevissing, illegale dumping van gifstoffen, aanslagen op olieplatforms, windparken, onderzeese energie- en dataleidingen et cetera vragen een alomtegenwoordigheid van marines en kustwachten en die kan alleen door internationale samenwerking worden bereikt. Geen enkele staat kan deze politieke of *constabulary*-taken alléén aan.

Humanitaire rampen ten slotte vergen een snel en flexibel reactievermogen ter ondersteuning van civiele autoriteiten. Aangezien de VS niet meer overal ter wereld vooruitgeschoven eenheden kan posteren is samenwerking ook hier noodzakelijk.

Noodzaak tot samenwerken

De noodzaak tot samenwerken wordt ingegeven door de eerder genoemde maritieme veiligheidswig: toenemende taken tegenover afne-

mende capaciteiten op zee. Maar er zijn nog twee andere argumenten om nauwer samen te werken in de bestrijding en voorkoming van schadelijke activiteiten op en vanuit zee, die niet aan de orde komen in de Cooperative Strategy.

In de eerste plaats zullen staten moeten samenwerken op juridisch gebied. Het uitvoeren van politietaken in de volle zee vereist een juridische basis, die vaak ontbreekt. Binnen de territoriale wateren is de rechtsmacht van staten even sterk als op land. Dat betekent dat staten daar krachtig kunnen optreden tegen illegale activiteiten, zoals bijvoorbeeld olielozingen of clandestiene visserij. Buiten de territoriale wateren nemen rechtsmacht en belangen van staten echter af, tot in de volle zee, waar zij nauwelijks jurisdictie hebben. Het leerstuk van het recht van de vrije zee van Hugo de Groot maakt dat de volle zee van iedereen is, of zo men wil: van niemand.¹⁰ In de tijd van De Groot had dit vrijwel alleen voordelen. De vrijheid van navigatie was zo voor iedereen gewaarborgd en geen enkele staat kon de zeeën claimen. Deze vrijheid heeft een keerzijde gekregen. In volle zee kunnen schadelijke activiteiten plaatsvinden zonder dat ertegen opgetreden wordt, omdat er een juridisch vacuüm heerst en niemand daar verantwoordelijk is. Het huidige Zeerechtverdrag dat dateert van 1982 biedt geen juridische basis voor het bestrijden van tal van schadelijke activiteiten in volle zee. Schepen, dus ook schepen van malafide eigenaren, genieten daar vrijwel volledige immuniteit, afgezien van de verdenking van een beperkt aantal illegale activiteiten zoals zeeroverij en slavenhandel.¹¹ Tal van schadelijke activiteiten zijn weliswaar 'illegaal' in de nationale wetgeving van de meeste kuststaten, maar kunnen in volle zee niet vervolgd worden omdat daar geen afdwingbare strafbepalingen bestaan in het internationale recht. Samenwerking tussen staten voor het uitvoeren van politietaken in volle zee zal samen moeten gaan met internationale strafwetgeving voor de volle zee, zodat maritieme staten al dan niet in coalitieverband kunnen optreden tegen alle schadelijke activiteiten. Hier is een lange weg te gaan voor de ontwikkeling van toekomstig

zeerecht en de mogelijkheden om tot vervolging over te gaan.

Een tweede bijkomend argument om internationaal nauwer samen te werken betreft de feitelijke samenstelling van de U.S. Navy en haar gebrekkige geschiktheid om zelf politietaken te verrichten. De huidige Amerikaanse vlootsamenstelling is nog steeds geïnspireerd door het gedachtegoed van de beroemde strateeg A.T. Mahan (1840-1914), de geestelijke vader van de stelling *control of the sea... by naval supremacy means predominant influence in the world*.¹²

De Amerikaanse marine is een echte *blue water navy* met grote schepen, die primair geschikt zijn om het interstatelijk conflict aan te gaan met een symmetrische opponent. Het is de vraag in hoeverre deze eenheden geschikt zijn voor het uitvoeren van de politietaken zoals verwoord in de Cooperative Strategy. Deze geschiktheid is twijfelachtig. Grote, zwaar bewapende eenheden zijn niet alleen te duur om politietaken uit te voeren, zij zijn waarschijnlijk ook te kwetsbaar tegenover een asymmetrische opponent. Rolwisseling tussen de Navy en de Coast Guard, die wel geschikt is voor politietaken, blijft daardoor waarschijnlijk *wishful thinking*.

De Cooperative Strategy rept met geen woord over *hoe* de Sea Services er uit zouden moeten zien in de toekomst. De strategie bevat geen vlootplan of *force architecture*. Vlootplannen bestaan uiteraard wel. De analist Frank Hoffman heeft deze met elkaar vergeleken. Wat opvalt is dat 'Mahan' waarschijnlijk door de politieke lobby de overhand houdt. Ook in de toekomst zal de U.S. Navy uit grote schepen bestaan. De huidige, kleinere mijnenbestrijdingsvaartuigen zijn zelfs uit alle plannen weggeschreven, zodat die capaciteit geheel zal verdwijnen.¹³ Er is dus een discrepantie tussen de voornemens in de Cooperative Strategy en de feitelijke samenstelling van de huidige en toekomstige Ameri-

10 Hugo de Groot, *Mare Liberum* (Leiden, 1609).

11 *United Nations Convention on the Law of the Sea* (UNCLOS) III, 1982, art. 99 en 100.

12 William E. Livezey, *Mahan on Sea Power* (Norman, University of Oklahoma Press, 1981) blz. 42.

13 Frank Hoffman, *From Preponderance to Partnership*, blz.19.

De Amerikaanse Cooperative Strategy impliceert meer werk voor de maritieme bondgenoten

kaanse vloot. De U.S. Navy zal ook in de toekomst niet beschikken over relatief eenvoudige eenheden om de asymmetrische taken te vervullen. Dit hiaat, laag in het geweldsspectrum, zou door samenwerking met internationale partners kunnen worden opgevuld.

Gevolgen voor maritieme partners van de VS

De VS zal niet overal ter wereld meer dominant aanwezig zijn en opkomen voor het recht van de vrije zee, bijvoorbeeld door het *Freedom of Navigation* programma. Zoals Captain Wayne Hughes het kernachtig verwoordt: 'The intention... is to maintain sea services that can go anywhere at the call of the commander in chief but not be everywhere'.¹⁴ De mogelijkheid voor staten om als *free rider* te kunnen profiteren van de Amerikaanse veiligheidsgaranties neemt sterk af. Zonder internationale samenwerking dreigt een verdere discrepantie te ontstaan tussen verminderde capaciteiten en het toegenomen aantal maritieme taken, op militair, politieel, humanitair en ecologisch gebied. De Cooperative Strategy impliceert méér werk voor maritieme partners van de VS, waarbij dreigingen van zowel statelijke, maar vooral van

niet-statelijke actoren afkomstig kunnen zijn. De Sea Services van de VS blijven ook in de nabije toekomst veruit de sterkste maritiem-militaire macht ter wereld, waarvan de omvang weliswaar is afgenomen, maar die in het volledige geweldsspectrum kan optreden. Het bewaren van het maritiem-strategisch evenwicht tussen grootmachten zal hierdoor geen groot gevaar lopen; ook gezien de robuuste vlootplannen zal de VS voorlopig niet openlijk uitgedaagd worden. Het risico voor de VS en zijn bondgenoten schuilt vooral in een mogelijk desastreuze asymmetrische dreiging, vooral van islamitisch extremisme. Maar ook het ongecontroleerde en illegale gebruik van het mariene milieu, bijvoorbeeld door dumping van gifstoffen en overbevissing, kan tot ongekende ecologische rampen leiden en vergt daadkrachtig optreden. Hiertegen vormen *carrier battle groups* en grote eenheden geen panacee. Voortdurende surveillance en adequaat optreden door een wereldwijd netwerk van maritieme politie zal deze dreigingen kunnen weerstaan. Het is aan de Verenigde Naties te zorgen voor universeel maritiem juridisch kader voor aanhouding in volle zee en vervolging van illegale activiteiten. Op basis daarvan zullen de kuststaten het brede spectrum aan maritieme veiligheidstaken gezamenlijk op zich moeten nemen. ■

¹⁴ Captain Wayne P. Hughes, Jr., U.S. Navy (retired), 'Implementing the Seapower Strategy' in: *Naval War College Review*, Spring 2008, Vol. 61, No. 2, blz. 52.

Aanpassen of aanmodderen?

De Amerikaanse omschakeling naar counterinsurgency in Irak

Het optreden in Irak en Afghanistan laat zien hoe lastig het is om een irreguliere tegenstander te bestrijden. Hoe werkten de erfenis van Vietnam en de ervaringen in Irak uit op het doctrinaire denken bij het Amerikaanse leger en de mariniers? Hoe kwamen achtereenvolgens een interim Field Manual in 2004 en de definitieve Field Manual in 2006 over counterinsurgency tot stand? Wat betekende dat alles voor de praktijk in Irak en elders en wat zijn de verwachtingen over de nieuwe benadering op termijn?

Drs. M.W.M. Kitzen*

Irreguliere tegenstanders bepalen in belangrijke mate de huidige Amerikaanse militaire campagnes in Irak en Afghanistan. Dit soort opponenten kan vaak rekenen op steun van de lokale bevolking en is daardoor in staat langdurig effectief strijd te leveren. Daarbij gaan ze grootschalige veldslagen met reguliere strijdkrachten het liefst uit de weg. De tegenstander gebruikt bij voorkeur tactieken die het mogelijk maken een gevecht op zijn voorwaarden te voeren. De keuze om bijvoorbeeld een *Improvised Explosive Device* (IED) te gebruiken, maakt het mogelijk soldaten of burgers te doden zonder dat zo'n tegenstander zichzelf blootstelt aan de superieure Amerikaanse militaire macht.

De praktijk in Irak en Afghanistan laat zien dat de Amerikaanse strijdkrachten grote moeite hebben met het verslaan van irreguliere tegenstanders. De kern van dit probleem is dat de strijd tegen zo'n opponent een aanpassing

van de wijze van optreden vraagt. Daar waar de Amerikaanse strijdkrachten traditioneel geoptimaliseerd zijn voor het uitvechten van een grootschalig interstatelijk conflict, moeten ze zich nu aanpassen aan een vijand die op een geheel andere wijze strijdt. Amerikaanse militairen hebben dan ook grote moeite met het aanpassen van hun optreden aan dat van de irreguliere vijand. Toch is er op dit terrein grote vooruitgang geboekt. Zo werd in december 2006 een nieuwe doctrine, de FM 3-24, gepubliceerd, is de opleiding en training van Amerikaanse troepen gedeeltelijk aangepast en lijken deze maatregelen ook in de praktijk hun vruchten af te werpen. Vooral in Irak, waar vanaf 2003 het zwaartepunt van de Amerikaanse militaire inspanning heeft gelegen, heeft zich een aanzienlijke verbetering van het optreden van de Amerikaanse troepen tegen irreguliere tegenstanders gemanifesteerd.¹

Dit artikel richt zich op het aanpassingsproces dat de Amerikaanse strijdkrachten als gevolg van de voortslepende oorlog in Irak hebben doorlopen. Gezien de aard van het optreden tegen irreguliere tegenstanders is het vooral van belang daarbij op de grondstrijdkrachten van *U.S. Army* en *U.S. Marine Corps* te letten. Individuele eenheden van deze grondstrijdkrachten werden in Irak geconfronteerd met

* De auteur is werkzaam bij de sectie Militair Operationele Wetenschappen van de Faculteit Militaire Wetenschappen van de Nederlandse Defensie Academie. Dit artikel is een bewerking van een bijdrage aan de landenstudie Verenigde Staten in het kader van het project 'Verkenningen: Houvast voor de krijgsmacht van 2020'.

¹ Zie bijvoorbeeld: C. Malkasian, 'Counterinsurgency in Iraq' in: D. Marston and C. Malkasian, *Counterinsurgency in Modern Warfare* (Oxford, Osprey Publishing, 2008); B. Burton and J. Nagl, 'Learning as we go: the US Army adapts to counterinsurgency in Iraq, July 2004-December 2006' in: *Small Wars & Insurgencies*, 19:3, (Londen, Routledge, 2008).

nieuwe tactische problemen en gingen in eerste instantie zelf op zoek naar nieuwe *Tactics, Techniques and Procedures* (TTP's) om deze problemen het hoofd te bieden.² De kern van het aanpassingsproces is echter dat de hele organisatie zich aanpast aan de voor de operatie vereiste vorm van optreden. Daarvoor is het van belang een goede doctrine te publiceren die eenheid van opvatting over de wijze van optreden creëert.³ Het gaat er echter niet alleen om deze doctrine te publiceren, maar vooral om die te implementeren. Vaak zit er een groot verschil tussen militaire doctrine en het daadwerkelijke optreden van eenheden op de grond. Voorwaarde voor een correcte implementatie is dat het defensieapparaat ook is ingesteld op het aanpassen aan de doctrinaire voorgeschreven veranderingen. Pas als de nieuwe wijze van optreden ook institutioneel gedragen en doorgevoerd wordt, kan er sprake zijn van een geslaagd aanpassingsproces.⁴

Het is vooral de laatste stap die het verschil betekent tussen ad hoc incrementele aanpassingen of duurzame verandering die ook het vermogen om toekomstige campagnes tegen irreguliere tegenstanders te voeren positief beïnvloedt. Door op chronologische wijze het leerproces van de troepen in Irak en de daaraan gekoppelde doctrinaire ontwikkelingen te analyseren en vervolgens de institutionele inbedding van het aanpassingsproces te beschouwen zal worden onderzocht hoe de Amerikaanse krijgsmacht zich aan de 'nieuwe' uitdaging probeert aan te passen. Daarbij is een essentiële vraag of de Amerikaanse aanpassingen als gevolg van de ervaringen in Irak van duurzame aard zijn of dat het in toekomstige campagnes een kwestie van aanmodderen

FOTO: US DEPARTMENT OF DEFENSE, C. CLEMENTS

blijft. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is het van belang eerst één van de wortels van het probleem nader te beschouwen: waarom hebben de hedendaagse Amerikaanse strijdkrachten eigenlijk zo'n grote moeite met het aanpassen aan irreguliere tegenstanders?

De erfenis van Vietnam

Traditioneel is de Amerikaanse krijgsmacht geoptimaliseerd voor het uitvechten van een conventionele oorlog met een andere staat. Daarbij staat de vernietiging van de militaire macht van de tegenstander met massale vuurkracht en technologie centraal in de *American Way of War*.⁵ Uiteraard heeft dit vergaande invloed op het vermogen op te treden tegen irreguliere tegenstanders. Counterinsurgency richt zich immers niet rechtstreeks op de vernietiging van de tegenstander, maar probeert door het winnen van de steun van de bevolking de tegenstander op een indirecte wijze aan te pakken. Het idee achter deze tactiek is dat door het wegvallen van de steun van de bevolking de tegenstander zijn voedingsbodemp en schuilplaatsen ontzegd worden. Gevechtsacties of – in militair jargon – 'kinetische' acties spelen dus slechts een beperkte rol in een counterinsurgency campagne. Sterker nog, het gaat er om de rol van geweld zoveel mogelijk te minima-

2 J.S. Corum, 'Rethinking U.S. Army Counter-Insurgency Doctrine' in: *Contemporary Security Policy*, 28:1, (Londen, Routledge, 2007) blz. 131.

3 Dit is slechts één functie van militaire doctrines. Voor een compleet overzicht van doctrinaire functies zie: P.M. de Goede en M.J. de Weger, *Blijvend buiten beeld? Doctrines over ondersteuning van civiele autoriteiten* (Breda, Faculteit Militaire Wetenschappen, 2008) blz. 21-22.

4 A. Long, *Doctrine of Eternal Recurrence. The U.S. Military and Counterinsurgency Doctrine* (Santa Monica, RAND, 2008) blz. 27; zie ook: D. Ucko, 'Innovation or Inertia: The U.S. Military and the Learning of Counterinsurgency' in: *Orbis*, Spring 2008 (Philadelphia, Foreign Policy Research Institute, 2008) blz. 292.

5 R.F. Weigley, *The American Way of War. A History of United States Military Strategy and Policy* (New York, Macmillan, 1973) blz. xxii.

De Amerikaanse krijgsmacht is traditioneel uitgerust voor de vernietiging van een tegenstander met massale vuurkracht

liseren om bijvoorbeeld ongewenste neven-effecten onder de bevolking te voorkomen. Counterinsurgency draait voornamelijk om politieke, economische of sociale 'non-kinetische' acties die de bevolking een beter perspectief kunnen bieden.

De combinatie van de Amerikaanse wijze van oorlogvoering en counterinsurgency leidde gedurende de Vietnamoorlog tot wat Andrew Krepinevich 'counterinsurgency American-style' heeft genoemd.⁶ Door massaal terug te vallen op het gebruik van vuurkracht en technologie om de irreguliere tegenstander te verslaan vervreemde het Amerikaanse leger de bevolking van zich. De *bodycount* was belangrijker dan het winnen van de steun van de Vietnamezen. Natuurlijk hebben de Amerikaanse strijdkrachten tijdens de Vietnamoorlog wel pogingen gedaan zich aan de tegenstander aan te passen en nieuwe methodes te implementeren. Toch was de invloed van vernieuwende initiatieven als het *Combined Action Program* van het Marine Corps en het *Civil Operations and Revolutionary Development* programma zeer beperkt. De voornaamste oorzaak lag daarin dat de cultuur van de Amerikaanse strijdkrachten het verslaan van de vijand door een conventionele veldslag benadrukte. Hierdoor heerste er een institutionele starheid ten

opzichte van aanpassing.⁷ Deze starheid werd perfect verwoord door een anonieme hoge Amerikaanse officier in Saigon: 'I'll be damned if I permit the U.S. Army, its institutions, its doctrine, and its traditions, to be destroyed just to win this lousy war'.⁸ De Brit Robert Thompson, een van de grondleggers van counterinsurgency theorie, heeft in deze context ooit gezegd dat de Vietnamoorlog op ieder moment gewonnen had kunnen worden, maar niet door de Verenigde Staten.⁹

Beslissende gevechtskracht

Vietnam bracht dus aan het licht dat de Amerikaanse krijgsmacht niet in staat was om zich aan te passen aan oorlogvoering met een irreguliere tegenstander. De les die de Amerikaanse strijdkrachten hieruit trokken was dat koste wat koste voorkomen moest worden dat de troepen nogmaals bij een dergelijk conflict

De Vietnamoorlog toonde aan dat de Amerikaanse strijdkrachten zich niet konden aanpassen aan een irreguliere tegenstander

betrokken zouden raken. Op het strategische vlak leidde dit tot de Weinberger (later Weinberger-Powell) Doctrine van 1984, die strikte voorwaarden stelt aan de inzet van Amerikaanse soldaten. De U.S. Army omarmde met veel enthousiasme de voorwaarde van een duidelijke behoefte aan beslissende gevechts-

-
- 6 A.F. Krepinevich Jr., *The Army and Vietnam* (Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1986) blz. 194-214.
- 7 Zie onder meer: J.A. Nagl, *Learning to Eat Soup with a Knife. Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam* (Chicago, The University of Chicago Press, 2005) blz. 202-203 en I.F.W. Beckett, *Modern Insurgencies and Counter-Insurgencies, Guerrillas and their Opponents since 1750* (New York, Routledge, 2005) blz. 183-184.
- 8 B.M. Jenkins, *The Unchangeable War* (Santa Monica, RAND, 1970) blz. 3.
- 9 T.R. Mockaitis, *Iraq and the Challenge of Counterinsurgency* (Westport, Praeger Security International, 2008) blz. ix.

kracht als richtlijn voor een eventuele inzet in zogeheten *Low Intensity Conflicts*.¹⁰ Dit alles had als consequentie dat het Amerikaanse defensieapparaat zich nog meer op het voeren van het grootschalig conflict ging toespitsen. De overwinning op Irak tijdens *Desert Storm* in 1991, met behulp van massale vuurkracht en technologisch geavanceerde middelen, toonde in de ogen van Amerikaanse soldaten de superioriteit van de Amerikaanse wijze van optreden aan. Ondanks de moeizame ervaringen

FOTO: HOLLANDESE HOOGTE

President Bush, hier tijdens zijn ontvangst op de USS Abraham Lincoln, gaf later toe dat hij verkeerde signalen had gestuurd

met *peacekeeping* in de jaren '90 bleef reguliere oorlogvoering de Amerikaanse militaire cultuur bepalen. Aldus stonden de Amerikaanse strijdkrachten in maart 2003 gereed om Irak binnen te vallen. De militairen waren optimaal voorbereid en vastberaden het Iraakse leger beslissend te verslaan met massale vuurkracht en de nieuwste technologieën.

Irak: aanpassen om te overleven

Operation Iraqi Freedom (OIF) barstte los op 20 maart 2003 en leidde ertoe dat Amerikaanse

troepen en hun coalitiegenoten binnen 21 dagen Irak bezetten. De omverwerping van een standbeeld van Saddam Hussein in Bagdad op 9 april stond symbool voor het einde van het regime van de dictator. 'Major combat operations in Iraq have ended', verkondigde president George W. Bush op 1 mei op het dek van het vliegdek-schip *USS Abraham Lincoln*, met op de achtergrond een spandoek met de tekst 'Mission Accomplished'. Het was een snelle overwinning geworden die ongekend was in de militaire geschiedenis. Binnen de westerse wereld was er veel lof over de wijze van optreden van de Amerikaanse troepen. Er werd zelfs gesproken van een *New American Way of War*, die zich kenmerkte door een ongekend effectief en humanitair optreden van de militairen.¹¹ De kunst van het oorlogvoeren was door de Amerikaanse strijdkrachten met behulp van hun moderne technologie en vuurkracht op een hoger niveau gebracht. Het einde van het Saddam-regime betekende voor veel Irakezen echter het begin van nieuwe ellende, want er brak een lange periode van onzekerheid en geweld aan.

In de zomer van 2003 brak er in Irak een gewapende opstand uit. De kern van de opstandelingen vormden aanvankelijk soennieten, een minderheid die onder Saddam de meeste macht bezat. Zij vreesden de Amerikaanse plannen voor een democratisch Irak, aangezien dat zou betekenen dat de sjiietische meerderheid de macht in handen zou krijgen. Eind maart 2004 werd een viertal Amerikaanse *contractors* vermoord in het soennitische verzetsbolwerk Fallujah. De Amerikaanse reactie hierop was een grootschalig offensief om het verzet in de stad te breken. Dit vervreemde de bevolking nog verder en leidde tot een grotere steun voor de opstandelingen vanuit de soennitische gemeenschap. Extremistische elementen van dit verzet vormden een groepering die zich in oktober 2004 onder leiding van Al-Zarqawi aan al-Qaida zou liëren.¹²

In april 2004 was ook het sjiietische Mahdileger van geestelijk leider Moqtada Sadr in opstand gekomen. Aanleiding was de sluiting van een krant en de arrestatie van een onder-

10 R.D. Downie, *Learning from Conflict. The U.S. Military in Vietnam, El Salvador, and the Drug War* (Westport, Praeger, 1998) blz. 113.

11 M. Boot, 'The New American Way of War' in: *Foreign Affairs*, July/August 2003 (Washington, D.C., Council on Foreign Relations, 2003) via www.foreignaffairs.com.

12 L. Napoleoni, *Terreurlegende Al-Zarqawi* (Amsterdam, Arbeiderspers, 2005) blz. 177.

commandant van Sadr op last van de Amerikaanse bestuurder van Irak, Paul Bremer III.¹³ In 2005 polariseerden de tegenstellingen tussen sjiieten en soennieten en begon Irak langzaam af te glijden naar een burgeroorlog. Van orde was geen sprake meer en ook criminaliteit begon een grote bedreiging te vormen. Criminele bendes sloten gelegenheidcoalities met opstandelingen om daarmee 'legitimiteit' voor ontvoeringen, berovingen en afpersingsacties te verkrijgen.¹⁴

Gecomplieerde situatie

De ongeveer 150.000 Amerikaanse militairen werden na de initiële bliksemactie geconfronteerd met een zeer gecomplieerde situatie.¹⁵ Soldaten opgeleid voor het verslaan van het Iraakse leger kregen plotseling tot taak opstandelingen te bestrijden en verschillende elkaar bevechtende facties uit elkaar te houden. De planning en uitvoering van de stabilisatieoperatie na de val van Saddam, oftewel OIF fase IV, schoot volledig tekort. De soldaten moesten de ineffectieve *Coalition Provisional Authority* (CPA), bijgenaamd *Can't Provide Anything*,¹⁶ ondersteunen bij de omvorming van Irak naar een democratische staat. De strijdkrachten die in Irak waren ontplooid hadden echter geen enkele doctrine, training of andere voorbereiding voor het daarvoor noodzakelijke counterinsurgency optreden.¹⁷ De Amerikaanse kolonel Ralph Baker beschrijft hoe hij met zijn *Brigade Combat Team* (BCT) in mei 2003 met dit probleem geconfronteerd werd: 'The BCT's training up prior to deployment had focused on conventional mid-to-high-intensity combat, and our battalion and brigade headquarters were still optimized to fight a conventional threat. ... Instead we found ourselves in the midst of an insurgency, confronted by an elusive enemy force that wore no uniform and blended seamlessly into the population'.¹⁸

Het werd al gauw duidelijk dat de Amerikaanse troepen zich wel moesten aanpassen om in deze omgeving te overleven. Maar hoe is die aanpassing in Irak precies in zijn werk gegaan? John Nagl, die in 2002 voor het eerst zijn werk over het lerend vermogen van de Engelse en Amerikaanse legers op het gebied van counter-

insurgency tijdens de conflicten in Maleisië en Vietnam publiceerde, diende van september 2003 tot en met september 2004 zelf als hoofd operatiën van een bataljon in Irak. Zijn voorwoord in de uitgave van *Learning to Eat Soup With a Knife* van 2005 vertelt hoe Nagl zelf dit leerproces heeft ervaren.¹⁹ Nagl omschrijft hoe

Amerikaanse militairen in Irak hadden geen enkele doctrine, training of andere voorbereiding voor het counterinsurgency optreden

zijn tankbataljon binnen zestig dagen werd klaargestoomd voor de missie in Irak. Het gros van de tanks bleef achter in de Verenigde Staten en de soldaten werden opgeleid om als uitgestegen infanterie in kleine formaties op te treden. Hoewel de vorm van optreden veranderde, bleef de essentie van het werk van de soldaten hetzelfde: het vinden en vernietigen van de vijand. De taak van de militairen bleef voornamelijk het leveren van veiligheid. Het winnen van het vertrouwen van de bevolking was van ondergeschikt belang. Als de soldaten de veiligheid van de bevolking zouden kunnen garanderen, zou de steun van de bevolking vanzelf volgen. Deze gedachtegang lag voor de hand, want counterinsurgency gaat immers om het bieden van een aantrekkelijk alternatief. Als de Amerikaanse troepen zouden kunnen voorzien in een veilige en stabiele leefomgeving voor de Irakezen, zou de steun voor de opstandelingen vanzelf afnemen.

13 C. Malkasian, 'Counterinsurgency in Iraq', blz. 245.

14 J. Baker and L.H. Hamilton (Co-Chairs) *The Iraq Study Group Report* (Washington, D.C., U.S. Institute of Peace, 2006) blz. 11.

15 Voor de volledigheid dient hier vermeld te worden dat in de beschrijving van de opstandelingen in Irak de Koerden buiten beschouwing zijn gelaten, omdat het in het noorden van Irak relatief rustig is gebleven.

16 De afkorting werd ook wel uitgelegd als *Can't Produce Anything*, zie T.E. Ricks, *Fiasco. The American Military Adventure in Iraq* (New York, Penguin Press, 2006) blz. 204-205; zie ook L. Robinson, *Tell Me How This Ends. General David Petraeus and The Search For A Way Out Of Iraq* (New York, Public Affairs, 2008) blz. 1.

17 B. Burton and J. Nagl, 'Learning as we go', blz. 303.

18 R.O. Baker, 'Humint-Centric Operations: Developing Actionable Intelligence in the Urban Counterinsurgency Environment' in: *Military Review*, March-April 2007 (Fort Leavenworth, CAC, 2007) blz. 13.

19 J.A. Nagl, *Learning to Eat Soup with a Knife*, blz. xi-xvii.

Inlichtingen

Het genereren van veiligheid vraagt om kennis van de tegenstander en diens wijze van optreden. De behoefte aan adequate inlichtingen is één van de meest primaire vereisten voor effectief militair optreden. Dit geldt zeker voor counter-insurgency operaties waar militairen te maken hebben met een tegenstander die moeiteloos op kan gaan in de bevolking. Om veiligheid te leveren dienen bevolking en opstandelingen juist gescheiden te worden. Dat vereist een vergaand inzicht in de lokale samenleving.

De ontleding van de Iraakse samenleving met zijn tribale verbanden en etnische tegenstellingen vormt zo een uitdaging voor de militaire inlichtingenfunctionarissen en staven. De bevolking zelf is immers de belangrijkste bron van inlichtingen. In tegenstelling tot het traditionele militaire optreden dient het inlichtingenproces primair gericht te zijn op *human intelligence* (humint). Vanaf 2003 is dit opgepakt door diverse eenheden op de grond. Militairen kregen opdracht inlichtingen te vergaren en te analyseren. Zo stuurden de eenheden van de *1st Armored Division*, die in 2003 verantwoordelijk waren voor Bagdad, speciale patrouilles de diverse wijken in om inlichtingen te verzamelen. Daarbij verschaften soldaten zich toegang tot huizen door te doen alsof ze de watervoorzieningen wilden inspecteren.²⁰ Aanvankelijk leidden dit soort initiatieven ook tot excessen: sommige militairen mishandelden burgers om inlichtingen te krijgen. Toch werd er grote vooruitgang geboekt. Soldaten werden steeds beter in het verwerven van inlichtingen met hulp van tolken en kennis van de lokale gewoontes. In 2004 leidden deze ervaringen van diverse eenheden in het gebied tot de invoering van het trainingsprogramma *Every Soldier Is a Sensor*.²¹

Het verkrijgen van inlichtingen was niet mogelijk zonder steun van de bevolking zelf. Zo kwam de Amerikaanse krijgsmacht erachter dat het toch van cruciaal belang was de militairen ook activiteiten te laten verrichten die er direct op gericht waren om die steun te verkrijgen. Ook werden militaire eenheden geconfronteerd met een steeds dringender behoefte aan noodhulp en wederopbouw. Generaal-majoor David Petraeus, de commandant van de 101ste luchtlandingsdivisie, overtuigde Paul Bremer, het hoofd van de CPA, hiervoor geld beschikbaar te stellen dat was buitgemaakt op Saddams regime.²² Dit werd in juni 2003 geformaliseerd in het *Commander's Emergency Response Program* (CERP). Het initiatief voorzag militaire commandanten van een middel om de relaties met de bevolking te verbeteren door bijvoorbeeld infrastructuur te herstellen en banen te creëren. In die eerste maanden werden er meer dan 11.000 projecten opgezet. In Bagdad zorgde CERP voor tijdelijke banen (werkgelegenheid in het kader van dit programma mocht maximaal negentig dagen duren)²³ en nutsvoorzieningen. Door het hele land werden ziekenhuizen heropend en wegen herbouwd. In september 2003 was het einde van het budget echter al in zicht en in november moest worden overgegaan op Amerikaanse financiële middelen.²⁴

CERP vormde een stap in de goede richting, maar toch slaagden de Amerikanen er niet in om de insurgency te beteugelen. Het programma was te beperkt in omvang en ging vooral uit van de behoefte zoals de lokale militaire commandant die vaststelde. CERP creëerde daarmee nog geen duurzame stabiliteit voor de Iraakse bevolking. Het daadwerkelijk winnen van de *hearts and minds* van de Irakezen vroeg om een gesynchroniseerde aanpak door de diverse militaire eenheden en de civiele autoriteiten. Wat ontbrak was een coherente counterinsurgency strategie. Tot nog toe zijn vooral de lagere niveaus van militair optreden besproken. Dit ligt ook voor de hand, omdat de meeste ontwikkelingen in Irak *bottom-up* tot stand zijn gekomen. Tijdens de Vietnamoorlog bleken dergelijke initiatieven echter vaak niet meer dan los zand, omdat ze geen deel werden van een groter geheel. De

20 S.A. Hashim, *Insurgency and Counter-Insurgency in Iraq* (Ithaca, Cornell University Press, 2006) blz. 322.

21 D.P. Wright and R.T. Reese, *On Point II. Transition to the New Campaign* (Fort Leavenworth, Combat Studies Institute Press, 2008) blz. 232.

22 L. Robinson, *Tell Me How This Ends*, blz. 69.

23 D. Kilcullen, 'Anatomy of a Tribal Revolution' in: *Small Wars Journal*, August 27, 2007, via <http://smallwarsjournal.com>.

24 M.S. Martins, 'The Commander's Emergency Response Program' in: *Joint Force Quarterly*, Issue Thirty-Seven (Washington, D.C., National Defense University Press, 2005) blz. 48-50.

Generaal David Petraeus (rechts) gold als één van de pleitbezorgers van CERP

CPA en de troepenmacht in Irak, *Combined Joint Task Force-Seven* (CJTF-7), vormden geen eenheid. Daarnaast was er binnen de militaire commandostructuur ook geen eenheid van inspanning.²⁵ De commandant van CJTF-7, luitenant-generaal Ricardo Sanchez, verstreekte geen enkele overkoepelende richtlijn en daardoor opereerden zijn ondercommandanten vooral naar eigen inzicht. Dit leidde tot grote verschillen in de wijze van optreden. Sommige eenheden pasten zich succesvol aan en ontwikkelden nieuwe tactieken en een adequaat inlichtingensysteem. De mariniers herintroduceerden zelfs het Combined Action Program, zij het zonder succes.²⁶ Andere eenheden bleven vooral de nadruk leggen op het bestrijden van de vijand met de bekende vuurkracht en technologie. Er ontstond wel een bewustzijn dat de oorlog in Irak een nieuwe eenduidige aanpak nodig had, maar de Amerikanen slaagden er niet in dit om te zetten naar doctrine en de nodige training om zo'n benadering daadwerkelijk effect te laten sorteren op de grond.²⁷ Generaal Sanchez, die inmiddels al vergeleken wordt met William Westmoreland,²⁸ werd in de zomer van 2004 opgevolgd door een nieuwe commandant, generaal George Casey.²⁹ De CPA werd in dezelfde tijd opgeheven en de Irakezen kregen op 28 juni weer zelf de macht in handen. Irak gleed inmiddels verder naar de afgrond.

Het was duidelijk dat er iets moest gebeuren, maar waar te beginnen?

Iraqization

Casey was overtuigd van de noodzaak om in samenwerking met de nieuwe Iraakse regering een campagneplan op te stellen en uit te voeren. De rol van de Amerikaanse troepen zou daarbij voornamelijk zijn het Iraakse centrale gezag te ondersteunen en de verant-

woordelijkheid voor de veiligheid over te dragen aan de Iraakse veiligheidsdiensten. De nieuwe commandant werd al snel op de proef gesteld toen Moqtada Sadr in augustus 2004 weer in opstand kwam. In overleg met Qasim Dawood, de nationale veiligheidsadviseur van de Iraakse premier Allawi, besloot Casey gedoseerd geweld toe te passen in combinatie met politieke druk op Sadr.³⁰ De geestelijk leider koos eieren voor zijn geld en besloot samen te werken met de regering. Dit ging gepaard met verdere financiering van de opbouw in het sjiitische zuiden. Vervolgens werden de hardnekkige strijders die het verzet niet wilden opgeven door Amerikaanse troepen uitgeschakeld. De gezamenlijke aanpak bleek succesvol te zijn en werd eind 2004 ook gebruikt om het soennitische verzetsbolwerk Fallujah na een gedegen voorbereiding te zuiveren en weer op te bouwen.

Interim counterinsurgency doctrine

De nieuwe aanpak was onder meer ingegeven door een negental hoogopgeleide (voormalige)

25 B. Burton and J. Nagl, 'Learning as we go', blz. 304.

26 C. Malkasian, 'Counterinsurgency in Iraq', blz. 247.

27 N.R.F. Aylwin-Foster, *Operation Iraqi Freedom Phase 4. The Watershed the US Army still needs to recognise?* (Shrivenham, Royal College of Defence Studies, 2005) blz. 29.

28 Westmoreland was de Amerikaanse commandant in Vietnam van 1964 tot en met 1968.

29 T.E. Ricks, *Fiasco*, blz. 392.

30 C. Malkasian, 'Counterinsurgency in Iraq', blz. 248.

Amerikaanse officieren, bijgenaamd de *Doctors Without Orders*.³¹ Door op hun advies lering te trekken uit conflicten uit het verleden en de toestand in Irak grondig te analyseren, transformeerde de Amerikaanse aanpak langzaam naar een uniforme strategie. Belangrijkste uitgangspunt was dat de Irakezen het uiteindelijk vooral zelf moesten doen. De Amerikanen moesten een begin maken door de voornaamste verzetshaarden te ruimen (*clear*), zodat vervolgens de Irakezen – met Amerikaanse hulp weliswaar – die gebieden konden behouden (*hold*) en opbouwen (*build*). Hierbij was vanaf het begin ook een centrale rol weggelegd voor de Iraakse veiligheidsdiensten. Door de Irakezen verantwoordelijk te maken voor hun eigen veiligheid zou worden voorkomen dat de bevolking de Amerikaanse strijdkrachten als bezettingsmacht ging zien. Om de nieuwe aanpak krachtig te kunnen doorvoeren volgden er tal van maatregelen op het gebied van opleiding en training. Maar het belangrijkste was toch wel dat er op 1 oktober 2004 een eenduidige richtlijn voor het Amerikaanse optreden kwam door de publicatie van de interim counterinsurgency doctrine, de *Field Manual Interim* (FMI) 3-07.22.³²

FMI 3-07.22 besteedde uitgebreid aandacht aan de achtergronden en principes van zowel insurgency als counterinsurgency, maar had vooral als oogmerk commandanten in het operatiegebied te voorzien van de juiste TTP's om counterinsurgency operaties te kunnen uitvoeren. De doctrine behandelde daartoe zaken als bevelvoering, de wijze waarop opstandelingen met gebruik van geweld bestreden moeten worden, civiel-militaire samenwerking, inlichtingen, informatie-operaties, psychologische operaties, het gebruik van militaire politie, medische zorg en het bestrijden van

civiele onlusten. De FMI 3-07.22 was daarmee misschien meer een tactische handleiding dan een conceptueel raamwerk, maar toch plaatste het document het Amerikaanse optreden duidelijk binnen een kader: 'Army forces help H(ost) N(ation) police, paramilitary, and military forces perform counterinsurgency, area security, or local security operations. They advise and assist in finding, dispersing, capturing, and destroying the insurgent force. Army forces emphasize the training of HN national, state, and local forces to perform essential defense functions'.³³ Ook de FMI 3-07.22 bevestigde dus de centrale rol van de Iraakse regering en veiligheidsinstanties. Maar hoe verliep deze aanpak van Iraqization in de praktijk?

Na het succes in 2004 zette Casey zijn aanpak voort. Maar waar de Amerikanen traditioneel de nadruk leggen op het gebruik van massaal militair geweld leek het wel of Casey het geweldgebruik door de Amerikanen zoveel mogelijk wilde beperken.³⁴ Nu is het zo dat conventionele gevechtskracht slechts beperkt bruikbaar is in counterinsurgency operaties, maar het uitschakelen van opstandelingen is eenvoudigweg niet mogelijk zonder het gebruik van gedoseerd geweld. Het campagneplan voorzag dat dit een taak was voor de Iraakse veiligheidstroepen. Deze troepen waren hier echter nog niet klaar voor. Corruptie en incompetentie leken de 'pijlers' waarop het nieuwe Iraakse veiligheidsapparaat was gebouwd. In plaats van positie te kiezen boven de verschillende lokale partijen in het conflict, werden soldaten en politieagenten vaak gezien als deel van het conflict. Vooral in de ogen van de Turkmeense en soennitische minderheden waren de Iraakse veiligheidstroepen niet meer dan veredelde etnisch-Koerdische of sjiietische milities.³⁵ Daar waar gezamenlijke operaties succesvol waren, voerden Amerikaanse militairen een strakke regie over Iraakse veiligheidstroepen. In september 2005 zuiverde bijvoorbeeld een gezamenlijke macht van 3000 Amerikaanse militairen en 5500 Iraakse soldaten en agenten het extremistische bolwerk Tall Afar van opstandelingen. De Irakezen bleven daarbij onder strakke controle van de Amerikanen, die tijdens deze operaties overigens toon-

31 T.E. Ricks, *Fiasco*, blz. 393.

32 De *Field Manual 3-07, Stability Operations and Support Operations* van februari 2003 omschreef stabilisatie-operaties en ging daarbij summier in op counterinsurgency. Er werd voorlopig voor gekozen de nieuwe doctrine aan de FM 3-07 te koppelen, die omschreef counterinsurgency immers als een stabiliteitsoperatie.

33 Department of the Army, *Field Manual Interim 3-07.22* (Washington, D.C., Department of the Army, 2004) blz. 2-3.

34 B. Burton and J. Nagl, 'Learning as we go', blz. 305.

35 S.A. Hashim, *Insurgency and Counter-Insurgency in Iraq*, blz. 378.

den hun counterinsurgency *skills and drills* aanzienlijk te hebben verbeterd. De verantwoordelijkheden waren dusdanig verdeeld dat een Amerikaanse bataljonscommandant het bevel voerde over meer soldaten dan er normaal in een brigade zitten en dat zijn kapiteins leiding gaven aan het equivalent van een bataljon.³⁶

Counterinsurgency Academy

De Amerikaanse strijdkrachten in Irak pasten zich onder Casey wel degelijk aan aan het conflict dat ze moesten uitvechten. In overleg met de civiele autoriteiten (Iraakse regering) stelden de Amerikanen een heus campagneplan op en besteedden zij ook veel aandacht aan de juiste voorbereiding en training voor counterinsurgency optreden. Er werd zelfs een *Counterinsurgency Academy* voor commandanten opgericht in Irak. Deze moest verzekeren dat de verschillen in de wijze van optreden tussen de eenheden beperkt bleven. Overigens is het zeer opmerkelijk dat er voor een dergelijke cursus in de Verenigde Staten weinig steun was, het initiatief moest uit het veld komen (Casey schijnt daarover te hebben gezegd: 'Screw it, I'm doing it here').³⁷ Ook het *State Department* droeg haar steentje bij aan de vernieuwde aanpak door eind 2005 het *Provincial Reconstruction Team (PRT)* concept uit Afghanistan te implementeren in Irak. Op die manier werden diplomaten en ontwikkelingswerkers van *USAID* directer betrokken bij de inspanningen om de Irakezen een veilige en stabiele omgeving te bezorgen.

Al waren er dus de nodige veranderingen, toch bleef het effect uit. Het verschil tussen diverse Amerikaanse eenheden werd weliswaar minder, maar toch bleven sommige eenheden vooral gefocust op hun traditionele militaire taak. Zo waren er nog steeds eenheden die met een grote gemechaniseerde of luchtmobiele operatie een gebied zuiverden, maar niet in staat waren dat gebied ook in handen te houden. Soms leidde dit zelfs tot excessen zoals de moord op 24 burgers door mariniers bij Haditha.³⁸ Maar de belangrijkste oorzaak voor het uitblijven van effect lag in het overgrote aandeel dat de nauwelijks getrainde en niet altijd betrouwbare

FOTO US ARMY, B. LEHNHARDT

Amerikaanse militairen winnen inlichtingen in bij ondernemers in Bagdad

Iraakse veiligheidstroepen hadden in de Amerikaanse strategie. De Amerikanen probeerden onder Casey zo snel mogelijk hun militaire verantwoordelijkheden over te dragen aan een veiligheidsapparaat dat hier absoluut nog niet klaar voor was. In plaats van boven de partijen te staan, waren Iraakse agenten of soldaten vaak deel van lokale etnische of seclarische conflicten. Gedurende 2006 zette de polarisatie van de Iraakse samenleving verder door en laaide het geweld verder op. Het land verkeerde in een burgeroorlog. De strategie en de rol van de Iraakse veiligheidsdiensten moesten heroverwogen worden. Het werd tijd om te schakelen naar een counterinsurgency strategie met een centrale rol voor de Amerikaanse strijdkrachten.

The surge: counterinsurgency in theorie en praktijk

Op 10 januari 2007 kondigde president Bush een nieuwe strategie aan voor de oorlog in Irak. In plaats van de Amerikaanse troepen geleide-

36 R.A. Herrera, *The brave Rifles at Tall 'Afar. The Third Armored Cavalry Regiment and Expeditionary Counterinsurgency* (Fort Leavenworth, United States Army Combat Studies Institute, 2006) blz. 26-27.

37 T.E. Ricks, 'U.S. Counterinsurgency Academy Giving Officers a New Mind-Set' in: *Washington Post*, 21 februari 2006.

38 C. Malkasian, 'Counterinsurgency in Iraq', blz. 253.

lijk terug te trekken zou de troepenmacht juist eerst uitgebreid moeten worden om de Iraakse bevolking daadwerkelijk duurzame veiligheid te kunnen bieden. Dan pas zou er een situatie ontstaan waarin wederopbouw kon plaatsvinden. Lag de nadruk wat betreft veiligheid eerst bij de Irakezen, nu zouden de Amerikanen het vooral zelf doen en de verantwoordelijkheid pas overdragen als de Irakezen er klaar voor waren.

De Amerikaanse troepenmacht van 140.000 man werd per direct versterkt met meer dan 20.000 militairen. Ook kreeg de missie in Irak extra civiele capaciteit. Deze strategie werd al snel bekend als 'the surge' en zou worden geleid door generaal David Petraeus, hiervoor al genoemd als divisiecommandant. Toen Petraeus op 10 februari 2007 het commando van Casey overnam had hij al twee 'tours' in Irak gediend (als divisiecommandant en commandant van het *Multi-National Security Transition Command-Iraq*). Die ervaringen hadden hem het inzicht gegeven dat de Amerikaanse krijgsmacht zich moest aanpassen aan counterinsurgency om de conflicten in Irak en Afghanistan, alsmede de oorlogen van de toekomst, tot een goed einde te brengen.³⁹

Petraeus kon dit inzicht uitstekend gebruiken toen hij gedurende 2005 en 2006 hoofd was van de belangrijkste trainings- en opleidingsorganisatie van de U.S. Army. Hij was onder meer verantwoordelijk voor het aanpassen van het trainingsprogramma en het schrijven van de nieuwe Amerikaanse counterinsurgency doctrine die in december 2006 uitkwam. Deze nieuwe doctrine, de FM 3-24, vormde de grondslag waarop de grondeenheden van de mariniers en de landmacht zouden gaan opereren. Het is daarom belangrijk eerst naar de totstandkoming en inhoud van de doctrine te kijken.

Uitgebreide discussie

FM 3-24 *Counterinsurgency* betekende voor de landmacht dat zij weer voor het eerst in twintig jaar over een nieuwe counterinsurgency doctrine kon beschikken. Voor de USMC was het zelfs al 25 jaar geleden dat voor het laatst een doctrinaire publicatie over counterinsurgency uitkwam.⁴⁰ De FMI 3-07.22 was slechts een interimoplossing en de situatie op de grond in Irak toonde dat er behoefte was aan een grondige doctrinaire richtlijn voor het optreden. De totstandkoming van de FM 3-24 had alle kenmerken van een academische exercitie. De auteurs, geleid door de reeds genoemde John Nagl en militair historicus Conrad Crane (verbonden aan het *Army War College*), stelden een eerste versie op die in februari 2006 uitgebreid bediscussieerd werd tijdens een tweedaags seminar met militairen, academici, diplomaten, hulpverleners, mensenrechtenactivisten en zelfs journalisten. Voor militairen is counterinsurgency een campagnethema dat raakvlakken heeft met al deze expertises en dat ook gepland en uitgevoerd moet worden in nauwe samenwerking met civiele instanties. De doelstelling van dit brede platform was om de doctrine ook vanuit dit brede perspectief te benaderen en universeel toepasbaar te maken. Een doctrine wordt immers nooit geschreven voor toepassing in één conflict. De FM 3-24 moest dus niet alleen de standaard worden voor het optreden in Irak, maar ook voor Afghanistan en toekomstige counterinsurgency operaties.⁴¹

De doctrine verscheen uiteindelijk na een lang herzieningsproces in december 2006, maar de kernboodschap werd al sinds het begin van dat jaar onder militairen verspreid. Een voorbeeld hiervan is de publicatie van een artikel in de *Military Review* van maart-april.⁴² Counterinsurgency draait om het winnen van de steun van de bevolking en daarvoor is het noodzakelijk dat het optreden een legitiem gezag ondersteunt. Dat vereist bovenal aandacht voor het politieke proces, een geïntegreerde aanpak, optreden in overeenstemming met de wet en heel veel geduld. De omgeving van counterinsurgency is niet zozeer geografisch maar beslaat vooral de samenleving. Inlichtingen zijn

39 D.H. Petraeus, 'Learning Counterinsurgency. Observations from Soldiering in Iraq' in: *Military Review*, January-February 2006' (Fort Leavenworth, CAC, 2006) blz. 2.

40 Department of the Army, *Field Manual 3-24* (Washington: Department of the Army, 2006) foreword.

41 J.S. Corum, 'Rethinking U.S. Army Counter-Insurgency Doctrine', blz. 132.

42 E. Cohen, C. Crane, J. Horvath and J. Nagl, 'Principles, Imperatives, and Paradoxes of Counterinsurgency' in: *Military Review*, March-April 2006 (Fort Leavenworth, CAC, 2006).

KONINKLIJKE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP

OPGERICHT 6 MEI 1865

Huidige samenstelling van het bestuur

Voorzitter

Vice-voorzitter

Penningmeester

Secretaris

Hoofdredacteur Militaire Spectator

Public Relations

Brigade-generaal Th. Ent

Commodore T.H.W. ten Haaf

Dhr. M.P. Dekker

Luitenant-kolonel H.C. Sonius

Brigade-generaal b.d. prof. J.M.J. Bosch

KLTZ R.F.M. Keulen

Overige bestuursleden

Brigade-generaal R.E. Harmsma

Kolonel dr. J.A.J. Leijten

KTZ H.R. Lodder

Dhr. mr. H. Swarttouw

Luitenant-kolonel E.M. Wijers

Dhr. drs. A.P. Venema

JAARVERSLAG PENNINGMEESTER 2008

RESULTATEN 2008

1. **Algemeen.** De Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap rapporteert haar financiële gegevens over ieder verenigingsjaar (= boekjaar = begrotingsjaar) separaat van de financiële gegevens over de Militaire Spectator. De onderstaande rapportage en begroting hebben uitsluitend betrekking op de verenigingsactiviteiten in 'engere zin'.

2. Hoewel het uitgeven van de Militaire Spectator strikt genomen een activiteit van de KVBK is, worden op grond van de afspraken met het ministerie van Defensie alle kosten gedragen door het ministerie. De begroting en de rapportage over deze activiteit gaat dan ook rechtstreeks naar het ministerie en worden daar behandeld, gecontroleerd en goedgekeurd. Desondanks wordt aan de kascontrolecommissie wel inzicht gegeven in de hoofdlijnen van de financiële verantwoording aangaande de Militaire Spectator.

3. Per 1 januari 2009 is het penningmeesterschap van de vereniging overgedragen aan de heer Johan van Slooten. De begroting voor het jaar 2009 is onder zijn verantwoordelijkheid tot stand gekomen; het verslag over het afgelopen jaar (2008) is uiteraard nog de verantwoordelijkheid van de oude penningmeester.

4. Het jaar 2008 was voor de vereniging financieel aanzienlijk gunstiger dan voorzien. Uit de gewone activiteiten van de vereniging is een positief resultaat bereikt van

€ 6.410,72 terwijl een (negatief) resultaat van € 5.500,- was begroot. Enerzijds vielen de inkomsten € 5.740,38 (20,8 %) hoger uit dan begroot. Anderzijds vielen ook de uitgaven € 6.170,34 (18,7 %) lager uit dan was begroot. Deze twee verschijnselen resulteerden tezamen in het eerder gemelde resultaat. Deze grote verschillen worden onder de respectievelijke paragrafen verklaard.

5. Het ledental van de KVBK is licht toegenomen: per saldo is het met 31 leden gestegen. Per 31 december staat het ledental van de vereniging op 1066. Van deze leden betaalt 47,7 % per incasso, 35,4% per acceptgirokaart en de rest betaalt per factuur (veelal via een verzendhuis) of heeft een gratis lidmaatschap (bijvoorbeeld fracties van politieke partijen in de Tweede Kamer).

6. **Baten.** Ten opzichte van de begroting zijn de inkomsten aanzienlijk meegevallen: in totaal bijna 21 % hoger dan begroot. Dat wordt vooral veroorzaakt door de opbrengst van de verkoop van dvd's met alle jaargangen van de Militaire Spectator. Beleggingsbaten vielen enigszins lager uit dan begroot.

7. In totaal is door de leden over 2008 een bedrag van € 22.767,06,- verschuldigd aan contributie (een stijging van 2,1 % ten opzichte van 2007). Van het verschuldigde contributiebedrag is een bedrag van € 214,50 (0,9 %) afgeschreven als oninbaar. Deze afschrijving wordt ten laste gebracht van de voorziening die daarvoor op de balans stond. Dit percentage is aanzienlijk lager dan vorig jaar (2007: 12,5 %), maar dat werd destijds veroorzaakt

door het royement wegens wanbetaling van 23 leden en het afboeken van hun openstaande contributiebedragen (ruim € 1.900).

8. De beleggingsresultaten zijn dit jaar iets lager uitgevallen dan aanvankelijk was voorzien; ook aan de vereniging gaat de financiële crisis niet geheel voorbij. Een gedeelte van het verenigingskapitaal is belegd in vastrentende waarden (obligaties). Een deel daarvan is vorig jaar vrijgevallen en het bedrag wordt thans liquide aangehouden op een goed renderende bankrekening (deposito).

9. Daarnaast is een koersverlies van € 3.336,- geleden. Dit bedrag wordt evenwel niet meegeteld in de resultatenrekening, maar rechtstreeks aan de verlies- en winstrekening toegevoegd; het zijn immers wijzigingen in het vermogen van de vereniging en niet het gevolg van de bedrijfsvoering van de vereniging. Overigens heeft deze daling slechts theoretische betekenis. Obligaties worden immers aan het eind van hun looptijd altijd tegen de nominale waarde afgelost door de verstrekker (van de obligatie).

10. In totaal is een bedrag van € 511,70 aan giften en 'overige inkomsten' ontvangen.

11. **Lasten.** Ten opzichte van de begroting zijn ook de lasten aanzienlijk meegevallen: die vielen per saldo € 6.170,34 (18,7 %) lager uit. De opmerkelijkste verschillen daarbij vormen de erg lage kosten van lezingen. Daar staat evenwel tegenover dat de kosten voor het lustrum van de Militaire Spectator (eind 2007) ten bedrage van € 5.999,60 geheel in dit verenigingsjaar vielen. Dit wordt veroorzaakt doordat de gehele voorraad gedenkboeken in dit verenigingsjaar is afgeschreven naar een boekwaarde van € 0,00. Het is namelijk gebleken dat deze boeken nauwelijks aftrek vinden en dat dus de economische waarde van de voorraad nihil is.

12. De bestuurskosten (het totaal van de posten ledenadministratie, secretariaat, public relations algemeen, betalingsverkeer, verbruik postpapier en overig bestuur) bedragen € 3.530,62, hetgeen onder de begroting (€ 4.000) is. Hiermee is ten opzichte van 2007 (opnieuw) een duidelijke reductie bereikt.

13. De post 'lezingen' laat een aanzienlijke onderschrijding zien van € 8.752,91. In het afgelopen verenigingsjaar zijn duidelijk minder activiteiten uitgevoerd dan in het jaar 2007, dat als een topjaar kan worden gekarakteriseerd.

14. Ook in 2008 is een excursie/battlefieldtour gehouden die ditmaal in Zeeuws-Vlaanderen plaatsvond. Zoals gebruikelijk was deze battlefieldtour voor leden gratis.

De overige deelnemers droegen bij in de kosten. De kosten (€ 914,69) waren lager dan was begroot, voornamelijk omdat het ministerie van Defensie opnieuw gratis busvervoer ter beschikking stelde.

15. De reguliere website blijkt een prima middel om met de leden te communiceren en maakt het ook mogelijk om anderen te wijzen op de activiteiten van de KVBK. Daarnaast is er ook een website waarop het cultureel erfgoed van de KVBK is te benaderen. Via deze site is onder meer het gehele archief van de Militaire Spectator in te zien. De keerzijde hiervan is evenwel dat de daarmee gemoeide kosten ook aanzienlijk gestegen zijn. In totaal heeft de vereniging een bedrag van € 9.702,68 besteed aan de websites. Hoewel dit een betrekkelijk groot bedrag is, acht het bestuur het noodzakelijk om een kwalitatief goede website te hebben omdat in deze tijd aanwezigheid op het internet een conditio sine qua non is voor een vereniging en voor een wetenschappelijk tijdschrift. Het bestuur wordt in die mening gesterkt door de oplopende aantallen bezoekers aan de websites.

16. De kosten voor het beheer zijn gestegen tot € 5.667,20 (2006: € 1.947,81 ; 2007: € 4.553,34). Dit is vrijwel geheel het gevolg van de veel hogere kosten voor hosting als gevolg van het 'live' zijn van de tweede website met het cultureel erfgoed van de KVBK en de Militaire Spectator. Hoewel de Militaire Spectator een aanzienlijk deel van de kosten draagt blijft circa 40 procent van de kosten voor rekening van de KVBK. Ook de afschrijving van de beide websites loopt op: in totaal is een bedrag van € 4.035,48 afgeschreven op de websites. De gezamenlijke (rest-)waarde van de sites staat op de balans; ze wordt in drie jaar afgeschreven.

17. Balans per 31 december 2008 en besteding resultaat. Tegenover de resultaten uit de normale activiteiten van de vereniging (€ 6.410,72), staat een koersverlies dat er op de beleggingen is geboekt (€ -3.336,-). Het verenigingsjaar wordt daarmee afgesloten met een totaal positief resultaat van € 3.074,72. Het bestuur stelt voor dit resultaat als volgt te besteden:

- (zoals gebruikelijk) een voorziening van € 1.500,- te nemen voor niet-betalende leden;
- het resterende bedrag van € 1.574,72 toe te voegen aan het verenigingsvermogen,

Het verenigingsvermogen neemt door deze voorstellen toe tot een bedrag van € 55.705,14. In totaal bedraagt het eigen vermogen (= de som van verenigingsvermogen en de reserveringen) een bedrag van € 74.242,94

Door de post 'dubieuze debiteuren' niet langer als een onderdeel van het eigen vermogen te zien, maar tot het

vreemd vermogen te rekenen komt het vreemd vermogen van de vereniging op een bedrag van € 42.951,12 en na toevoeging van de hiervoor genoemde reservering van € 1.500,- op een bedrag van € 44.451,12

BEGROTING 2009

18. **Baten.** Tijdens de algemene ledenvergadering in 2008 is besloten de contributie voor alle categorieën met € 2,50 te verhogen. Gelet op het ledental mag worden aangenomen dat een bedrag van € 25.000 aan contributie kan worden geïnd.

19. Mede naar aanleiding van het resultaat van 2008, wordt verwacht dat in 2009 een beleggingsresultaat van circa € 5.000 kan worden gerealiseerd. Zowel obligaties, als liquide middelen leveren namelijk een behoorlijk voor-spelbaar resultaat op, dit op grond van rentepercentages. Eventuele fluctuaties in de koers worden niet in de resultatenrekening verwerkt, maar direct als mutaties op het vermogen doorgevoerd.

20. De verkoop van dvd's neemt aanzienlijk af in de laatste maanden en voor heel 2009 wordt een opbrengst van € 1.000 begroot.

21. **Lasten.** Het bedrag voor lezingen wordt voor het komende jaar begroot op € 10.000, dit mede gelet op de kosten in 2008. Door (onder meer) te zoeken naar goedkopere locaties en samen te werken met anderen, tracht het bestuur deze kostenpost zo laag mogelijk te houden.

22. Omdat thans beide websites 'live' zijn, wordt verwacht dat de kosten voor de afschrijving en beheer van deze websites niet verder zullen stijgen. De resterende waarde van de websites staat op de balans. De sites worden afgeschreven in een periode van drie jaar, hetgeen op een afschrijvingsbedrag van circa € 4.000 in 2009 neerkomt. Door deze methode wordt voorkomen dat de lasten van het bouwen van websites in één verenigingsjaar zouden vallen. De kosten voor beheer van de sites worden voor 2009 begroot op € 6.000.

23. De vergoeding voor de ledenadministratie blijft gehandhaafd op € 110,- per maand. Voor 2009 wordt een bedrag van € 3.750 begroot voor de post 'afschrijvingen en licenties'.

24. **Resultaat.** De begroting voor het jaar 2009 vertoont een klein overschot van € 250,-.

RESULTATEN 2008

(alle bedragen in €)

	BATEN					LASTEN			
	Werkelijk	Begroot	Verschil	%		Werkelijk	Begroot	Verschil	%
Contributie	22.767,06	22.000,00	767,08	3,5 %	Ledenadministratie	1.409,98	1.350,00	59,98	4,4 %
Beleggingsopbrengsten	4.911,62	5.500,00	-588,38	-10,7 %	Secretariaat	885,07	500,00	385,07	77,0 %
Verkoop dvd's	5.050,00	0,00	5.050,00	-	Public relations (Alg)	373,32	600,00	-226,68	-37,8 %
Subsidie	0,00	0,00	0,00	-	Betalingsverkeer	408,31	550,00	-141,69	-25,8 %
Diversen	511,70	0,00	511,70	-	Overig bestuur	453,94	1.000,00	-546,06	-54,6 %
					Totaal bestuur	3.530,62	4.000,00	-469,38	-11,7 %
					Website (afschrijving)	4.035,48	4.000,00	35,48	0,9 %
					Website (beheer)	5.667,20	7.500,00	-1.832,80	-24,4 %
					Website totaal	9.702,68	11.500,00	-1.797,32	-15,6 %
					Afschrijving/licenties	3.434,98	2.500,00	934,98	37,4 %
					Lezingen	3.247,09	12.000,00	-8.752,91	-72,9 %
					Excursies	914,69	1.500,00	-585,31	-39,0 %
					Lustrum Militaire Spectator	5.999,60	0,00	5.999,60	-
					Prijzen	0,00	1.000,00	-1.000,00	-100,0 %
					Diversen	0,00	500,00	-500,00	-100,0 %
Totaal	33.240,38	27.500,00	5.740,38	20,9 %	Totaal	26.829,66	33.000,00	-6.170,34	-18,7 %
					Resultaat	6.410,72	-5.500,00	11.910,72	#####

EEN GESPECIFICEERD OVERZICHT VAN DE RESULTATEN 2008 KAN WORDEN OPGEVRAAGD BIJ DE PENNINGMEESTER

BALANS PER 31 DECEMBER 2008

(alle bedragen in €)

ACTIVA		PASSIVA	
Liquide middelen		Vermogen	
Girorekening 1	474,15	Kapitaal per 1/1	54.130,42
Girorekening 2	77,30	Resultaat 2008	6.410,72
Bank (rek-cour)	6.502,36	Vrijgevallen voorzieningen	0,00
Staal	19.910,07	Koersverschillen	-3.336,00
Subtotaal	24.963,88	Subtotaal	57.205,14
Debiteuren		Reserveringen	
Openst. debiteuren	3.931,11	Lustrum	4.537,80
Voorschotten	1.865,33	Jaarboek	10.000,00
Subtotaal	5.796,44	Apparatuur	0,00
Tussenrekeningen		Ledenwerving	4.000,00
Vooruitbetaald	115,13	Subtotaal	18.537,80
Diversen	0,00	Eigen vermogen	
Subtotaal	115,13	75.742,94	
Vlottende activa		Voorzieningen	
30.875,45		Leerstoel	40.000,00
Beleggingen		Dub. debiteuren	2.951,12
Rente/Leeuwrekening	4,81	Subtotaal	42.951,12
Kapitaalrekening	7.626,64	Kortlopende schulden	
Obligaties	22.000,00	Contributie 2009 e.v.	27,50
Deposito's	50.000,00	Subsidie 2009 e.v.	0,00
Subtotaal	79.631,45	Crediteuren	413,53
Inventaris		Subtotaal	441,03
Boekwerken	0,00	Vreemd vermogen	
Apparatuur	4.058,56	43.392,15	
Software	368,32	TOTAAL GENERAAL	
Papier/folders	1.303,01	119.135,09	
Website	2.898,30	119.135,09	
Subtotaal	8.628,19		
Vaste activa			
88.259,64			
TOTAAL GENERAAL		TOTAAL GENERAAL	
119.135,09		119.135,09	

BEGROTING 2009

(alle bedragen in €)

BATEN	Begroot	LASTEN	Begroot
Contributie	25.000,00	Ledenadministratie	1.350,00
Beleggingsopbrengsten	5.500,00	Secretariaat	500,00
Verkoop dvd's	1.000,00	Public relations (Alg)	600,00
Subsidie	0,00	Betalingsverkeer	550,00
Diversen	0,00	Overig bestuur	1.000,00
		Totaal bestuur	4.000,00
		Website (afschrijving)	4.000,00
		Website (beheer)	6.000,00
		Website totaal	11.500,00
		Afschrijving/licenties	3.750,00
		Lezingen	10.000,00
		Excursies	1.500,00
		Lustrum	0,00
		Prijzen	1.000,00
		Diversen	500,00
Totaal	31.000,00	Totaal	30.750,00
		Resultaat	250,00

daarbij van cruciaal belang; zij moeten de opstandelingen van de onschuldige burgers scheiden. Om onnodige slachtoffers in die laatste categorie te voorkomen is het van belang slechts zeer gedoseerd geweld te gebruiken. Daar waar militairen juist opgeleid zijn om te vechten, vraagt counterinsurgency juist dit zo min mogelijk te doen: 'The more force you use, the less effective you are'.⁴³ Ook hier komt weer naar voren dat militairen zich moeten aanpassen aan hun nieuwe taak. De opstandelingen kunnen de ene keer geweld gebruiken en de volgende keer weer door politieke activiteiten proberen hun doel te bereiken. De militair moet dan ook speler in dit hele spectrum worden.

De nieuwe doctrine geeft de Amerikaanse troepen flexibiliteit in counterinsurgency optreden. Was het bestrijden van opstandelingen in de interimdoctrine nog gekoppeld aan stabilisatieoperaties, de nieuwe doctrine onderkent dat er meer variatie in het optreden nodig is. Counterinsurgency kan de ene dag om stabilisatie-activiteiten vragen, terwijl de militair de andere dag de bevolking moet beschermen of de tegenstander juist moet kunnen vernietigen. Counterinsurgency is daarom een combinatie van defensieve, offensieve en stabilisatieoperaties. Deze vormen van optreden kunnen door elkaar heen gebruikt worden, al geldt dat naarmate de operatie voortschrijdt stabilisatie steeds meer de overhand zal moeten krijgen om de campagne tot een succes te maken.⁴⁴

De integratie van civiele en militaire actoren in een campagne is één van de grootste uitdagingen van hedendaagse counterinsurgency. De doctrine onderscheidt verschillende actoren en geeft richtlijnen voor het bereiken van eenheid van inspanning. Kenmerkend voor het belang van inlichtingen is dat het grootste hoofdstuk van de FM 3-24 gewijd is aan het verwerven van inlichtingen over met name het *human terrain*. Het ontwerpen en uitvoeren van counterinsurgency campagnes, alsmede leiderschap, ethische vraagstukken en voortzettingsvermogen zijn de andere kernelementen van de doctrine. Ook beschikt het document over een aantal zeer praktisch bruikbare bij-

lagen, die ingaan op het omzetten van de doctrine in concrete plannen en acties, juridische overwegingen, het gebruik van sociale netwerk-analyse, de rol van taal en het gebruik van het luchtwapen. Helaas kan dit binnen het raamwerk van dit artikel niet allemaal besproken worden, maar het is nog wel van belang hier kort op te merken dat counterinsurgency campagnes georganiseerd dienen te worden volgens het principe van *Logical Lines of Operations*

FOTO: US ARMY, D. HERRERA

Een nieuw veiligheidsplan voor Bagdad zorgde voor strak toezicht van de Amerikanen op Iraakse eenheden

(LLO's). De commandant stelt deze operatielijnen op ieder niveau vast en ze maken inzichtelijk dat counterinsurgency veelomvattend is en veel actoren kent. Voorbeelden van dergelijke LLO's zijn informatieoperaties, gevechtsoperaties, het opleiden van lokale veiligheidsdiensten, het herstellen van nutsvoorzieningen, het ontwikkelen van een goed bestuur en het stimuleren van economische ontwikkeling.⁴⁵ Dit levert vrijwel meteen het inzicht op dat gevechtsoperaties slechts een klein onderdeel vormen van het hele spectrum van counterinsurgency.

43 Ibidem, blz. 52.

44 Department of the Army, *Field Manual 3-24* (Washington, D.C., Department of the Army, 2006) blz. 1-19-1-20.

45 Ibidem, blz. 5-6.

Clear-Hold-Build

Kenmerkend voor de sfeer waarin de nieuwe doctrine tot stand kwam is dat de discussie ook nog na het verschijnen van de doctrine doorgaat. Een veel gehoord commentaar is dat de doctrine zich te veel richt op de bestrijding van opstanden met behulp van de klassieke counterinsurgency ideeën uit de jaren '60.⁴⁶ De critici zijn het er echter over eens dat de FM 3-24 een belangrijke stap in de goede richting is, omdat de doctrine onderstreept dat de Amerikaanse krijgsmacht zich moet aanpassen om succesvol counterinsurgency te kunnen ondernemen. De ontwikkeling van counterinsurgency doctrine gaat echter onverminderd door. Eind 2008 werd het concept van *FM 3-24.2 Tactics in Counterinsurgency* verspreid.⁴⁷ Dit handboek is een verdere uitwerking van de FM 3-24 en geeft aanvullende methodes om de doctrine in de praktijk te brengen. Afgelopen maart werd dit handboek officieel gepubliceerd als *FMI 3-24.2 Tactics in Counterinsurgency*. Maar terug naar Irak: betekende de doctrinaire stap vooruit ook een stap voorwaarts in de praktijk?

Clear-Hold-Build was weer het uitgangspunt van de Amerikaanse strategie, alleen moesten Amerikaanse troepen en burgers een actieve rol krijgen in alle drie de fases. Petraeus schreef het op 19 maart 2007 als volgt aan zijn troepen: 'Accomplishing this mission (het verbeteren van de veiligheid van de bevolking – MK) requires carrying out complex military operations and convincing the Iraqi people that we will not just 'clear' their neighborhoods of the enemy, we will also stay and help 'hold' the neighborhoods so that the 'build' phase

that many of their communities need can go forward'.⁴⁸

Het nieuwe veiligheidsplan voor Bagdad, *Fardh al-Qanoon* (handhaving van de wet) is een goed voorbeeld van deze aanpak. De operatie was al in ontwerp voor Petraeus' komst, maar maakte gebruik van de principes die de nieuwe doctrine benadrukt.⁴⁹ Vanaf 14 februari 2007 werden de diverse wijken gezuiverd door met de Stryker (gepantserd wielvoertuig) uitgeruste eenheden van het Amerikaanse leger.⁵⁰ Het optreden tegen een irreguliere vijand in een stedelijke omgeving vraagt om een hoge mobiliteit, maar ook om het huis-voor-huis doorzoeken van iedere straat. De infanterie-eenheden met hun Strykers waren hiervoor perfect uitgerust. Vervolgens werden de wijken veilig gehouden door middel van een vijftigtal zogeheten *joint security stations*.⁵¹ Deze posten werden bemand door een peloton Amerikaanse soldaten en Iraakse politieagenten en militairen. Dit systeem garandeerde een continue presentie van troepen op straat en bovendien kregen de Iraakse eenheden op deze manier strakke begeleiding van Amerikaanse soldaten. Na deze offensieve en defensieve militaire acties was stabilisatie gedurende de opbouwfase het voornaamste thema. Door de verbeterde veiligheid konden Amerikaanse PRT's en andere hulpverleners samen met de Iraakse overheid de stad weer opbouwen. Uiteraard werd er tijdens de uitvoering van dit plan met grote voorzichtigheid omgegaan met etnische breuklijnen. Er kwam een verzoeningsprogramma om de verhoudingen te normaliseren.

TTP's worden gemeengoed

Het plan werd een succes. Er moest weliswaar fel gevochten worden in Bagdad gedurende de lente en zomer van 2007, maar dit bracht juist een onverwacht gewenst effect met zich mee. De hardnekkig extremistische strijders, zoals verenigd in al-Qaida, vochten niet alleen tegen de Amerikanen, maar terroriseerden ook de bevolking. De bevolking pikte dat niet langer en vroeg de Amerikanen om hulp. Lokale milities gingen samenwerken met de Amerikanen en vochten zij-aan-zij tegen de extremisten. In

46 Zie bijvoorbeeld F.G. Hoffman, 'Neo-Classical Counterinsurgency' in: *Parameters*, Summer 2007, (Carlisle, US Army War College, 2007); R. Peters, 'Progress and Peril: New Counterinsurgency Manual Cheats on the History Exam' in: *Armed Forces Journal*, February 2007 (Springfield, Army Times Publishing, 2007); A. Salamone, 'Military History and the Drafting of Doctrine: FM 3-24, Relevant Case Studies or Seductive Analogies?' in: *Small Wars Journal*, August 20, 2008 via <http://smallwarsjournal.com>.

47 Department of the Army, *Field Manual 3-24.2, Tactics in Counterinsurgency (under development)* (Washington, D.C. Department of the Army, 2008).

48 C. Malkasian, 'Counterinsurgency in Iraq', blz. 258.

49 D. Ucko, 'Innovation or Inertia', 2008) blz. 297.

50 L. Robinson, *Tell Me How This Ends*, blz. 119.

51 C. Malkasian, 'Counterinsurgency in Iraq', blz. 258.

Bagdad begon deze kentering (ze was in de provincie Anbar al in 2006 gestart, zie hieronder) in de wijk Ameryia, toen sjeik Khaled op 31 mei 2007 hulp vroeg om een aanval van al-Qaida op soennitische strijders af te slaan.⁵² Voortaan zouden de strijders samen met de Amerikanen tegen een gezamenlijke tegenstander vechten.

informatie-operaties werd de bevolking verder van de extremisten vervreemd en sjeiks die de kant van de Amerikanen kozen werden beloond met humanitaire en economische projecten voor hun bevolking.⁵³ Door zo langs verschillende operatielijnen actief op te treden wisten de Amerikaanse militairen de bevolking aan hun zijde te krijgen. In 2006 waren deze methodes nieuw, maar met de komst van de FM 3-24 en de verbeterde voorbereiding op inzet in Irak werden de TTP's gemeengoed binnen het Amerikaanse leger.

Eind 2007 was het geweld in Irak sterk verminderd. Niet alleen bevochten de soennieten zelf extremisten, ook hielden de sjiietische militieën

De schrijvers van FM 3-24 zijn ervan overtuigd dat counterinsurgency een blijvend campagnethema zal zijn in de 21ste eeuw

onder politieke druk op met hun strijd tegen de soennieten. Ook namen wapenleveranties van uit het buitenland af en wisten de Amerikanen grote stappen voorwaarts te maken.⁵⁴ De surge leek het gewenste resultaat op te leveren. De Amerikaanse troepen waren van doorslaggevende betekenis geweest door zich op het juiste moment met counterinsurgency methodes en aanvullende troepen in de strijd te werpen. Petraeus vertrok in september 2008 uit Irak en president Barack Obama kondigde op 27 februari 2009 aan dat de Amerikaanse troepen in augustus 2010 voor een groot gedeelte zullen worden teruggetrokken.

Toch lijkt het vooral de politieke aard van counterinsurgency te zijn waar nog een addertje onder het gras schuilt. Op lokaal niveau mag dan wel worden gesproken van een veilige omgeving en verbeterde stabiliteit. Maar het gebruik van de eenzijdige soennitische Sons of

Amerikaanse militairen werken samen met burgermilitieën zoals de Sons of Iraq

Het coöpteren van burgermilitieën vormde de speerpunt van de nieuwe aanpak. Burgermilitieën van soennitische afkomst werden onder de naam *Sons of Iraq* nauw betrokken bij het zuiveren en behouden van gebieden. Deze ontwikkeling was al in september 2006 onder soennitische stamoudsten in de provincie Anbar begonnen en heet onder de Amerikanen ook wel *the Awakening*. De Amerikaanse soldaten maakten, geheel volgens de principes van counterinsurgency, handig gebruik van de onvrede onder de lokale sjeiks over het geweld-dadige optreden van al-Qaida. Door middel van

52 L. Robinson, *Tell Me How This Ends*, blz. 233.

53 N. Smith and S. MacFarland, 'Anbar Awakens: The Tipping Point' in: *Military Review*, March-April 2008, (Fort Leavenworth, CAC, 2008) blz. 67-68.

54 RAND, *Conducting Counterinsurgency Operations Lessons from Iraq (2003-2006)*, RAND Research Brief, (Santa Monica, RAND, 2008) blz. 4.

Iraq bracht de tegenstellingen tussen de door sjiieten gedomineerde regering en de soennitische minderheid nog eens in beeld. In april 2008 was de beweging uitgegroeid naar 95.000 personen.⁵⁵ Om te voorkomen dat de Sons of Iraq de wapens weer opnemen tegen de nieuwe Iraakse staat zal het soennitische belang op een juiste manier verankerd moeten worden in die staat. Dat is één van de grootste uitdagingen voor de toekomst van Irak.

A process of change?

De ontwikkelingen in Irak tonen aan dat de Amerikaanse militairen hun wijze van optreden zeker hebben aangepast aan de strijd tegen opstandelingen. Er kwam geleidelijk aan meer eenheid in het optreden van de diverse eenheden en ook rees het bewustzijn dat gevechtsoperaties slechts een deel van counterinsurgency optreden vormen. Ervaringen uit de praktijk werden verwerkt in opleidingsprogramma's en leidden in combinatie met academische inzichten tot een nieuwe doctrine. Hoewel het moeilijk is een rechtstreeks verband aan te tonen tussen de FM 3-24 en de veranderingen in de praktijk, is het wel aannemelijk dat de nieuwe doctrine een grote rol heeft gespeeld bij dit transformatieproces. Gedurende de totstandkoming van de doctrine werden veel ideeën overlegd met commandanten in het veld. De openheid waarmee de schrijvers met hun ideeën naar buiten traden droeg bij aan een breed draagvlak. In oktober 2006 was ik aanwezig bij een presentatie van Conrad Crane. Het viel mij toen op hoe gretig hij was om kritiek van vertegenwoordigers van andere landen en non-gouvernementele organisaties op de laatste versie te vernemen en te verwerken.⁵⁶ Ook het feit dat generaal Petraeus,

de eindverantwoordelijke voor de FM 3-24, de eerste was die het gedrukte werk in operationeel resultaat moest omzetten, wijst erop dat de nieuwe doctrine wel degelijk een grote rol heeft gehad in het aanpassingsproces. Bovendien werd elke commandant geacht bekend te zijn met het boekwerk, nadat hij of zij de verplichte cursus op de Counterinsurgency Academy ten noorden van Bagdad had doorlopen.

Blijvend campagnethema

Zowel Petraeus als de schrijvers van de FM 3-24 zijn ervan overtuigd dat counterinsurgency een leidend campagnethema blijft in de 21ste eeuw.⁵⁷ Om de aanpassingen die in Irak zijn bewerkstelligd ook in de toekomst met succes in praktijk te brengen, moeten deze ook worden bekrachtigd en gedragen door het defensie-apparaat als geheel; de veranderingen dienen dus ook geïnstitutionaliseerd te zijn. Nu is het onmogelijk de institutionele inbedding in deze publicatie volledig te onderzoeken. Maar het is wel mogelijk te kijken naar de manier waarop het Pentagon zijn eigen toekomst beziet en de rol die het ministerie daarin toekent aan counterinsurgency oorlogvoering.

Toen het Department of Defense haar plannen en strategie na het einde van de Koude Oorlog grondig moest gaan wijzigen deed zij dit in eerste instantie via een *Bottom-Up Review* (1993). Vanaf 1997 werd het *Quadrennial Defense Review* (QDR) proces ingevoerd om de strategie van de organisatie om de vier jaar te evalueren en eventueel bij te sturen.⁵⁸ De Quadrennial Defense Reviews van 1997 en 2001 waren voornamelijk instrumenten die de na de Koude Oorlog ingeslagen koers bevestigden. De Amerikaanse krijgsmacht was hoofdzakelijk gericht op conventionele oorlogvoering en daarnaast had zij ook nog beperktere taken in *Operations Other Than War* (OOTW), zoals vredesoperaties en stabilisatiemissies. In het Quadrennial Defense Review van 2001 is deze term vervangen door *Small Scale Contingencies*, maar verder werd er weinig aandacht besteed aan deze taak.⁵⁹ De institutionalisering van counterinsurgency door het Pentagon kan worden onderzocht door hier het meest recente

55 G. Bruno, 'Finding a Place for the 'Sons of Iraq'', *Council on Foreign Relations*, January 9, 2009, via www.cfr.org.

56 C. Crane, 'Tackling Counterinsurgency and Post-conflict Reconstruction Recent Experiences and Best Practices', presentatie tijdens Wilton Park Conference WP 829: 2-4 oktober 2006.

57 Zie D.H. Petraeus, 'Learning Counterinsurgency: Observations from Soldiering in Iraq' in: *Military Review*, January-February 2006 (Fort Leavenworth, CAC, 2006) blz. 11; E. Cohen, C. Crane, J. Horvath and J. Nagl, 'Principles, Imperatives, and Paradoxes of Counterinsurgency', blz. 53.

58 R. Henry, 'Defense Transformation and the 2005 Quadrennial Defense Review' in: *Parameters*, Winter 2005-06 (Carlisle, US Army War College, 2005) blz. 5.

59 E. Sloan, *Military Transformation and Modern Warfare* (Westport, Praeger Security International, 2008) blz. 31.

FOTO US AIR FORCE, D. LIPP

De General Purpose Forces van de VS zijn nog voornamelijk gericht op expeditieair optreden

Quadrennial Defense Review, dat van februari 2006 (het werd toen aan het Congres aangeboden), nader te beschouwen. Minister van Defensie Donald Rumsfeld schreef in zijn voorwoord voor het Quadrennial Defense Review 2006 dat het rapport de weerspiegeling is van een “proces of change” dat in 2001 is ingezet.⁶⁰

De zogeheten *War on Terror* had duidelijk gemaakt dat het noodzakelijk was de strijdkrachten aan te passen voor irreguliere oorlogvoering. Het Quadrennial Defense Review 2006 besteedt dan ook aanzienlijke aandacht aan *Irregular Warfare* (IW). Uiteraard komt ook het traditionele conflict aan bod en worden poten-

tiële bedreigingen als China, Rusland en India geanalyseerd. Maar toch legt het Quadrennial Defense Review 2006 veel nadruk op irreguliere oorlogvoering. Het onderkent dat de *Long War* tegen radicaal-islamitische element slechts kan worden gewonnen door gebruik te maken van een indirecte benadering van de tegenstander.⁶¹ De ontwikkeling van bijvoorbeeld linguïstische capaciteiten en de samenwerking met andere ministeries en actoren komt uitgebreid aan bod. Ook wordt het aantal *special forces* met een derde uitgebreid om zo de capaciteiten voor irreguliere oorlogvoering te vergroten.⁶² Het Quadrennial Defense Review maakt het met dit soort maatregelen mogelijk dat mariniers en landmacht zich kunnen heroriënteren op de uitdagingen van irreguliere oorlogvoering en daarmee counterinsurgency operaties.⁶³

Om uitvoering te geven aan het Quadrennial Defense Review begon het Pentagon

in december 2005 reeds met het opstellen van een *Quadrennial Defense Review Irregular Warfare Execution Roadmap*.⁶⁴ Voor de volledigheid dient hier vermeld te worden dat in november 2005 ook al de ministeriële Directive 3000.05 was uitgegeven. Deze stelde stabilisatie-operaties op hetzelfde niveau als gevechtsoperaties en

60 Secretary of Defense, *Quadrennial Defense Review* (Washington, D.C., Department of Defense, 2006) blz. iii.

61 Ibidem, blz. 11.

62 Ibidem, blz. 44.

63 A.F. Krepinevich Jr., *The Quadrennial Defense Review. Transforming to Meet Tomorrow's Security Challenges* (Washington, D.C., National Defense University, 2006) blz. 12.

64 K.C. Coons and G.M. Harned, 'Irregular Warfare is Warfare' in: *Joint Force Quarterly*, Issue 52, 1st Quarter 2009 (Washington, D.C. National Defense University Press, 2009) blz. 98.

FOTO STARS AND STRIPES, B. BLOKER

In de nieuwe Amerikaanse benadering past ook het financieel belonen van de Sons of Iraq

beval dit in de gehele structuur van het Amerikaanse defensieapparaat door te voeren.⁶⁵ Directive 3000.05 zien we duidelijk terug in de FM 3-24 waar stabilisatie, defensieve en offensieve operaties de drie-eenheid vormen die nodig is voor het uitvoeren van counterinsurgency campagnes. De Quadrennial Defense Review Irregular Warfare Execution Roadmap bevat een aantal maatregelen om de capaciteiten voor irreguliere oorlogvoering te verbeteren en verder te ontwikkelen. Het gaat hierbij om vijf terreinen binnen het Department of Defense, die in één jaar tijd fors versterkt moeten worden. Concreet gaat het om het verbeteren van het personeelsbeleid, het herbalanceren van de *General Purpose Forces* (GPF) om deze beter in te kunnen zetten voor

irreguliere oorlogvoering, het vergroten van de capaciteit voor speciale operaties, het verbeteren van de *counter-network* capaciteit en het aanpassen van opleidings- en trainingsprogramma's aan de vereisten van irreguliere oorlogvoering.⁶⁶

De Roadmap moest als logisch voortvloeisel van het Quadrennial Defense Review verzekeren dat het Pentagon een duurzame capaciteit voor irreguliere oorlogvoering zou ontwikkelen en kunnen handhaven. Hierdoor zouden de veranderingen waarmee de troepen op de grond werden geconfronteerd ook worden geïnstitutionaliseerd binnen het gehele defensieapparaat. Ook al zijn de maatregelen van de Roadmap voortvarend opgepakt, in 2009 zijn ze nog steeds niet helemaal doorgevoerd. De GPF hebben zich weliswaar grotendeels aangepast aan de vereisten van counterinsurgency te velde, maar toch zijn ze nog steeds vooral gericht op expeditionair optreden vanuit de Verenigde Staten. Irreguliere oorlogvoering

65 B. Buley, *The New American Way of War. Military Culture and the Political Utility of Force* (Londen, Routledge, 2008) blz. 134.

66 'The Irregular Warfare Roadmap', *Hearing before the Terrorism, Unconventional Threats and Capabilities Subcommittee of the Committee on Armed Services, House of Representatives, One Hundred Ninth Congress, Second Session, September 27, 2006* (Washington, D.C., U.S. Government Printing Office, 2008) blz. 47.

daarentegen vereist juist een langdurige aanwezigheid in een regio.⁶⁷ Tevens is er nog steeds een groot tekort aan specialistisch personeel op alle niveaus. Vooral op inlichtingengebied is er een grote vraag naar wetenschappers en adequaat opgeleide militairen die in staat zijn de complexe omgeving van irreguliere oorlogvoering te doorgronden.

Conclusie

De aanpassing van de strijdkrachten van de Verenigde Staten als gevolg van de ervaringen in Irak is indrukwekkend en vond plaats in relatief korte tijd. Het Quadrennial Defense Review 2006 legt wel degelijk de fundamenten voor een diepgewortelde aanpassing aan irreguliere oorlogvoering, maar de vraag is of dit ook uitgevoerd gaat worden. Dat de in de Roadmap voorgestelde maatregelen nog steeds niet helemaal zijn uitgevoerd geeft immers te denken. Krepinevich wijst er terecht op dat materiële projecten op het gebied van conventionele oorlogvoering een disproportioneel deel van het beschikbare budget opeisen. Als voorbeelden noemt hij onder meer het *Future Combat System* van de landmacht (150 miljard dollar), de nieuwe jagerklasse van de marine (4 miljard voor het eerste schip) en de Joint Strike Fighter (250 miljard).⁶⁸ In dit kader is het van belang om ook nog eens te wijzen op de Amerikaanse militaire cultuur, met haar nadruk op technologie en vuurkracht. Deze cultuur hangt nauw samen met de heersende Amerikaanse strategische cultuur. Ook bij politieke besluitvormers bestaat er een voorkeur voor technologisch geavanceerde oplossingen van conflicten.⁶⁹

Het is eenvoudiger bij het Congres grotere uitgaven op het gebied van materieel, zoals de F-22 of onderzeeërs, te rechtvaardigen dan relatief ontastbare zaken als verbeterde opleidingen of andere 'mensgerichte' investeringen.⁷⁰

Het Quadrennial Defense Review 2006 en de IW Executive Roadmap hebben weliswaar een proces van institutionele veranderingen in gang gezet, maar de vraag is hoeveel geld er uiteindelijk beschikbaar zal zijn om deze aanpassingen ook daadwerkelijk door te voeren.

Daarbij is het ook de vraag of deze aanpassingen van duurzame aard zullen zijn: is het daadwerkelijk aanpassen of blijft het aanmodderen in de toekomst? Een volledig geïnstitutionaliseerd aanpassingsproces gaat verder dan papieren orders en richtlijnen. Het gaat er uiteindelijk om dat de Verenigde Staten in staat zijn effectieve counterinsurgency campagnes te voeren, nu en in de toekomst. Het Quadrennial Defense Review 2006 en de Irregular Warfare Execution Roadmap laten geen twijfel bestaan. Het totale defensieapparaat moet worden ingericht om in ieder geval de rest van de 21ste eeuw irreguliere oorlogvoeringen te kunnen blijven voeren. Toch loopt het met de implementatie van deze maatregelen nog niet zo'n vaart. Zeker nu de wereld zich in een financiële crisis bevindt rijst de vraag of de aanpassingen nog wel betaald kunnen worden. Belangrijk is dat het Pentagon in 2006 gebroken heeft met haar beleid uit het verleden en irreguliere oorlogvoering een prominente plaats in haar beleid heeft gegeven. Maar wil deze keuze echt effect sorteren, dan zullen er misschien nog wel verregaande keuzes gemaakt dienen te worden op het gebied van geldverslindende materieelprojecten. Aangezien het Amerikaanse defensieapparaat in Irak al een behoorlijke aanpassingsslag heeft gemaakt en de departementale leiding heeft besloten deze voort te zetten, wil ik voorsnog concluderen dat de Amerikanen voorbij de fase van ad hoc oplossingen zijn. Er is wel degelijk een proces van diepgewortelde aanpassing in gang gezet. De weg is echter nog lang en vol valkuilen. ■

67 K.C. Coons and G.M. Harned, 'Irregular Warfare is Warfare', blz. 103.

68 A.F. Krepinevich Jr., *The Quadrennial Defense Review*, blz. 10.

69 C.S. Gray, 'British and American Strategic Cultures', paper for the *Jamestown Symposium 2007, Democracies in Partnership: 400 Years of Transatlantic Engagement* (Jamestown, 2007) blz. 20.

70 I. Wilson III, *Thinking beyond War. Civil-Military Relations and Why America Fails to Win the Peace* (New York, Palgrave Macmillan, 2007) blz. 252.

Observaties rond operaties in Afghanistan (II)

Noot van de redactie

Het onderstaande artikel is een bewerking van een document dat het Opleidings- en Trainingscentrum Operatiën (OTCOpn) al twee jaar gebruikt bij de voorbereiding van staven en eenheden op de ISAF-missie in Afghanistan. Dit document heeft een tweeledig doel: ten eerste het doorgeven van kennis en ervaring uit de eerste rotaties aan de opvolgers en ten tweede het inzicht verbreiden dat de operatie complexer is dan initieel vaak werd aangenomen en meer beslaat dan enkel *hunt and kill* Taliban. Daarbij moet de lezer zich realiseren dat veel observaties en bevindingen anno 2009 inmiddels breed onderschreven worden, maar dat dit in 2005-2006 bepaald (nog) anders was. Dit artikel reflecteert de stand van zaken van begin 2008. Ondertussen worden voortschrijdende inzichten verwerkt in de nieuw te verschijnen Leidraad Landoperaties. Sommige aspecten worden daarin algemener gesteld, terwijl andere aspecten juist nader worden uitgediept. Het oorspronkelijke document is tot stand gekomen door de medewerking van meerdere commandanten en stafofficieren.¹ De redactie is van mening dat het bewerkte document een waardevolle neerslag van ervaringen en inzichten in het doctrinaire denken bevat. Onderstaand artikel is het tweede en laatste deel.

P.B. Soldaat e.a. – luitenant-kolonel der Luchtdoelartillerie*

In het eerste deel van dit artikel is de operationele omgeving aan bod gekomen. Vervolgens is de planning van de militaire bijdrage aan de orde gesteld, met inbegrip van het ‘inktvlekprincipe’. Duidelijk werd dat de aspecten security and control en wederopbouw met elkaar verweven zijn. In deze bijdrage komen meer specifieke observaties aan de orde.

Activiteiten op het gebied van ‘security & control’

Een deel van de militaire inspanning zal, zeker in het begin, gericht zijn op het creëren van een veilige omgeving. Gaandeweg zal het zwaartepunt van de operatie moeten gaan verschuiven naar wederopbouwactiviteiten. Daarom zullen de activiteiten op het gebied van security & control aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen om niet in tegenspraak te zijn met de latere opbouw en om de lokale bevolking niet van zich te vervreemden. Het draait hierbij om robuust optreden met respect voor de bevolking.

Robuust optreden

Inzet gericht op security & control zal veelal worden uitgevoerd met ‘kinetische’ middelen, dat wil zeggen: geweldsmiddelen. Deze kineti-

¹ Specifiek hebben de volgende personen aan het document bijgedragen: Genm A.J.H. van Loon, C-RC (S); Bgen T.W.B. Vleugels, C-TFU-1; Kol A.T. Vermeij, Plv C-RC(S); Kol J.F.A.M. van Griensven, C-TFU-2; Kol N. Geerts, C-TFU-3; Kol N. Tak, C-PRT-1; Kol S. Klarbergen, CoS TFU-1; Kol P. v.d. Sar, C-BG-1; Lkol P. Nieuwenhuizen, J-ECC RC(S); Lkol M. Duvekot, Plv-C BG-2; Lkol J.P. van Houten, HOT TFU-1; Lkol W.F. Engelman, S4 TFU-4; Lkol F.E.T.J. van Dijk, HOT TFU-2; Lkol D.J. Broks, CoS TFU-2.

* De auteur was van juni tot en met november 2006 hoofd Sectie J-5 van *Regional Command South*. Thans is hij hoofd bureau Geïntegreerd optreden en Command & Control bij het Opleidings- en Trainingscentrum Operatiën (OTCOpn) in Amersfoort.

sche inzet dient robuust en tegelijkertijd beheerst te zijn en dient vooral om aan de bevolking te demonstreren dat wij bereid en in staat zijn om zo nodig gericht geweld in te zetten tegen de Taliban. Het meer opportunistische deel van de bevolking zal daardoor op onze hand komen.

Kleinschalige gevechten

Omdat de tegenstander overwegend versnipperd en in kleine groepen optreedt, is het merendeel van de gevechtsacties kleinschalig, maar vaak wel van een hoge intensiteit. De verantwoordelijkheid voor de meeste gevechten rust dan ook grotendeels op de schouders van groeps- en pelotonscommandanten, die onder zwaar vuur juist moeten handelen. Goede *skills and drills* op dat niveau zijn dan ook essentieel.

Grootschalige gevechten (met de omvang van bataljons) komen slechts sporadisch voor. Enerzijds komt dit omdat de tegenstander vaak niet omvangrijk is of niet lang genoeg op één plek blijft zitten om zo'n grote operatie voor te bereiden. Anderzijds is dat het plannen van zo'n grote operatie afhankelijk van rotatieschema's en de beschikbaarheid van externe coalitiemiddelen.

Vuuroverwicht

In alle gevallen is het bij een gevechtscontact noodzakelijk om snel een vuuroverwicht te verkrijgen. In het initiële gevechtscontact kan worden teruggevallen op de eigen groepswapens, waarbij onze superieure schiettechniek op langere afstand de situatie al enigszins in ons voordeel doet omslaan.

Bij verdere escalatie is vuur- en/of luchtsteun vaak onontbeerlijk. Daarom dienen ook alle niveaus vuur- en/of luchtsteun te kunnen aanvragen en leiden. Speciale aandacht dient er dan te zijn voor het markeren van eigen troepen. Dit los van de voortdurende aandacht voor de risico's voor de lokale bevolking.

'Fish with bait, not with nets'

Ervaring heeft duidelijk gemaakt dat *search & destroy* of *hunt & kill* acties weinig opleveren. Ze veroorzaken vooral veel wrevel bij de bevol-

king. Het is veel effectiever om met (contra-) hinderlagen te werken op een verwachte naderingsroute van de tegenstander, eventueel in combinatie met een 'lokaas' of in samenhang met een avondklok.

FOTO AVDD, A. RORIMPANDEY

'Het verdient aanbeveling om samen met de dorpsoudste op een deur te kloppen (in plaats van hem in te trappen)...'

'Knock, talk, search'

Voor het zoeken naar opstandelingen en wapenopslagplaatsen zijn grootschalige 'cordon & search' acties vaak contraproductief omdat ze vaak vergezeld gaan van preventief geweld en overdreven beschermingsmaatregelen die de bevolking irriteren. Een meer kleinschalige en menselijke benadering is veel effectiever. Het verdient aanbeveling om, met het lokale leger voorop en samen met een dorpsoudste, op een deur te kloppen (in plaats van hem in te trappen), te wachten tot de inwoners zich aangekleed hebben en de vrouwen in een ander vertrek zijn ondergebracht, waarna de doorzoeking op een rustige wijze plaatsvindt.

Het gebruik van speurhonden is hierbij om culturele redenen niet raadzaam. Hoewel we hierdoor mogelijk toch wapens kunnen missen is het psychologische signaal naar de bevolking er een van beheerste kracht en superioriteit, waardoor de bevolking voldoende wordt

afgeschrikt om steun aan de opstandelingen te geven.

Patrouilles met een doelstelling

Het heeft geen zin om overal in het gebied, buiten de inktvlekzones, patrouilles te rijden in het kader van *presence patrols* of *showing the flag*. Deze patrouilles vormen slechts een onnodige prooi voor aanslagen en versnipperen de capaciteit. Bij aanslagen zijn er vaak geen mogelijkheden voor forensisch onderzoek en ook de Medevac-capaciteit is beperkt. Een dergelijke patrouille levert eerder last dan nut op.

Elke patrouille moet een doelstelling hebben, noodzakelijk zijn en samenhang hebben met andere patrouilles of activiteiten. Vooral moet er capaciteit gereedstaan om een eventueel gevechtscontact te exploiteren.

Verder verdient het aanbeveling om bij een irregulier en onvoorspelbaar optredende tegenstander zelf ook onvoorspelbaar op te treden. Dit kan worden bereikt door vooral patrouilles te voet te doen, waardoor aanslagen met IED's op voorspelbare verplaatsingsroutes van voertuigen worden ontweken. En ook de voetpatrouilles zelf moeten onvoorspelbaar zijn, wat het best kan worden uitgevoerd door middel van *satellite-patrolling*, waarbij ook de *overwatch* (vuurbasis) niet steeds op dezelfde plek ligt.

Mobiele checkpoints

Het inrichten van vaste checkpoints heeft weinig zin; de opstandelingen gaan er omheen. Daarnaast veroorzaken ze irritatie bij de lokale bevolking, vereisen bewaking en zijn bovendien een gewild doel voor aanslagen. (Nota bene: dit is anders bij punten die wij vast willen bewaken voor ons eigen optreden, zoals wateroversteekplaatsen).

Beter is het om gebruik te maken van onverwachte, tijdelijke checkpoints met mobiele eenheden waarbij al (!) het verkeer wordt doorzocht. Hierbij draait het om het creëren van een onvoorspelbare 'pakkans' op routes die de tegenstander gebruikt. De Engelsen gebruiken

hiervoor in de Helmand de zogeheten *Mobile Operating Groups* (MOGs).

Regels van civiele rechtspraak

Bij het nemen van gevangenen dienen militairen ervan doordrongen te zijn dat ze in principe geen 'combattanten' gevangen nemen, maar 'verdachten' die de wet hebben overtreden, door deel te nemen aan een gevecht of die mogelijk anderszins illegale handelingen hebben uitgevoerd. Dit gegeven leidt tot de noodzaak om bij vangenneming veel aandacht te besteden aan het verzamelen van bewijsmateriaal tegen de verdachten (foto's, in beslag genomen materiaal, getuigenverklaringen, et cetera).

Hierdoor kunnen er meer gerichte ondervragingen plaatsvinden en hebben rechters later voldoende materiaal voor een oordeel. Als gevolg daarvan leidt het bovendien niet tot (overvolle) gevangennissen met mensen die (relatief) onschuldig zijn en die enkel op de verkeerde tijd en plaats aanwezig waren. De verdachten moeten goed behandeld worden want hiervan gaat een voorbeeldfunctie uit naar de bevolking, zeker wanneer gevangenen wegens gebrek aan bewijs weer worden vrijgelaten en goed behandeld blijken te zijn.

Respectvol

Ter wille van goede betrekkingen met de bevolking moet ons optreden respect uitstralen. Het gedrag van de gewone soldaat bepaalt op dit punt het succes van de gehele missie. Hij is ons 'gezicht' en daarmee onze ambassadeur. Dit heeft de volgende gevolgen:

'Go with the flow'

Wanneer militaire voertuigen zich in het lokale verkeer begeven kiezen we er om redenen van *force protection* vaak voor om met een hoge snelheid midden op de weg te gaan rijden. Dit levert zeer gevaarlijke verkeerssituaties op die niet opwegen tegen het gevaar van een mogelijke bomaanslag. Het levert in ieder geval zeer veel wrevel op bij de bevolking, die haar kinderen in gevaar ziet komen. Beter is het om steeds een onvoorspelbare route te kiezen en je aan te passen aan de lokale omstandigheden en snelheid. Door bor-

'Ons optreden moet respect uitstralen. Het gedrag van de gewone soldaat bepaalt op dit punt het succes van de gehele missie'

den, handgebaren, seinpistolen en waterflesjes gevuld met stenen, eventueel ondersteund door een informatiecampagne, kan achteropkomend en naderend verkeer ervan weerhouden worden om in te halen.

In oorden is langzaam rijden juist raadzaam; er kan beter worden geobserveerd en mogelijke IED's worden eerder waargenomen. Bovendien straalt er een beheerste kracht uit van een langzaam rijdende colonne, terwijl een gehaast rijdende colonne juist angst uitstraalt.

'Smile and wave'

In plaats van met helm en zonnebrillen op of onder pantser in een voertuig te zitten, dient er vriendelijkheid naar de passerende bevolking te worden uitgestraald. Een glimlach, handdruk of desnoods een klein presentje sorteert, zeker bij de jongeren, veel effect en *goodwill*. Ook het inkopen doen op de lokale markt, waardoor tevens kleine geldhoeveelheden in omloop komen, is aan te bevelen.

De winst zit in de positieve gesprekken aan de 'Afghaanse keukentafel' thuis, waar wij niet

bij zijn en waar de bevolking wel haar mening vormt. *Smile and wave* dient echter niet nonchalant te worden uitgevoerd en moet als een militaire vorm van optreden worden gezien. Men dient immers steeds bedacht te zijn op een snelle escalatie (*expecting a hand-shake, but alert for a hand-grenade*).

'Afghan Face'

Waar mogelijk dienen lokale militairen en politiemensen het contact met de bevolking te onderhouden en militaire operaties uit te voeren, waarbij wij op afstand toezicht houden en achteraf evalueren.

Deze manier van werken verhoogt de acceptatie bij de bevolking, temeer omdat taal- en communicatieproblemen worden voorkomen. Bovendien hebben lokale troepen een veel hoger onderscheidend vermogen dan eenheden afkomstig uit het buitenland.

Investeer in civiele relaties

Contact met de bevolking, vooral met de 'zwijgende meerderheid', is van essentieel belang bij

een COIN-campagne. Het verdient aanbeveling om het operatiegebied zo in te delen dat de bevolking steeds één aanspreekpunt heeft. Zo zouden pelotons een eigen gebied toegewezen kunnen krijgen waarbij de pelotonscommandant geregeld de contacten onderhoudt met de lagere lokale overheden in de dorpen.

Soldaten leren de individuele leden van de bevolking herkennen, maar andersom kan de lokale bevolking de soldaten ook beter leren kennen. Zo'n peloton kan dan tevens een begin maken om de lokale bevolking in kaart te brengen door een vorm van 'volkstelling' te

houden en hier een database van aan te leggen. Hierdoor beginnen volgende rotaties niet steeds opnieuw en kunnen op den duur de 'vreemde elementen' zichtbaar worden gemaakt.

Geen wisselvallige presentie

Een wisselvallige aanwezigheid in een gebied kan omwille van het verrassingseffect van belang zijn. Er zijn echter ook nadelen aan verbonden. Wanneer de lokale bevolking zich op basis van beloften onzerzijds blootgeeft door inlichtingen te verstrekken of openlijk mee te werken, moeten deze mensen ook worden beschermd.

Mensen mogen niet de dreiging voelen van represailles door de Taliban wanneer die kort na ons vertrek in het gebied weer actief worden. Succes kan daarom ook worden gemeten in aantallen informanten die worden verkregen of die verloren gaan.

'Platoonhouses'

Een verdergaande vorm van contact met de bevolking is het inrichten van *platoonhouses*. Dit zijn goed verdedigbare gebouwen aan de rand van het overgangsgebied – dus niet midden in vijandelijk gebied – die een inloofunctie hebben voor de lokale bevolking. Er moet daarbij een balans worden gevonden tussen verdedigbaarheid en toegankelijkheid voor de bevolking.

Platoonhouses worden in principe door een peloton bemand. Op deze manier kan een 24/7 aanwezigheid gedemonstreerd worden, waardoor de bevolking zich veiliger zal voelen en hopelijk sneller het risico durft te nemen om waardevolle inlichtingen te verstrekken. Een platoonhouse kan echter, net als een vast roadblock, ook een operationeel blok aan het been worden, dat veel capaciteit opslurpt.

Volledig opgaan in de bevolking

Voorts zouden reguliere eenheden of Special Forces, naast hun reguliere *Direct Action*-taken, in de overgangsgebieden kunnen worden ingezet om in kleine groepen te leven temidden van lokale politieposten of dorpen. Hiermee laten zij zien dat ze maximaal willen integreren en dezelfde risico's willen lopen als de lokale

FOTO: AVOOD, G. VAN ES

'Mensen mogen niet de dreiging voelen van represailles door de Taliban, wanneer die na ons vertrek weer actief worden'

politie en bevolking. Dit zal bij de bevolking respect afdwingen.

Hoewel deze inzet wel risico voor de eigen troepen met zich meebrengt, zal deze wijze van optreden de lokale politie en de bevolking helpen om zich weerbaarder op te stellen. Ook zullen wij sneller betere informatie verkrijgen.

'Force protection'

De tegenstander is overal aanwezig in het operatiegebied en zal vooral onze zwakke punten aanvallen. Daarom dient *every man a rifle man* te zijn. Toch dient de mate van *force protection* in balans te zijn met de noodzaak om met de bevolking in contact te komen. Aan de tendens om elk risico uit te sluiten en bij voorbaat beschermingsmaatregelen toe te passen die agressief overkomen, dient een halt te worden toegeroepen. Het gaat tenslotte om het beschermen van de bevolking en niet om de bescherming van jezelf. In feite is *force protection* een van de belangrijkste valkuilen van een COIN-campagne omdat het vervreemdend werkt op de lokale bevolking.

Sometimes, the more you protect your force, the less secure it is

Militairen in een COIN-campagne dienen juist open en terughoudend op te treden. Ze dienen daarbij bereid te zijn om beledigingen en soms zelfs verliezen te incasseren, met de aanname dat juist daardoor het aantal beledigingen en aanvallen zal afnemen. Bij een incident zal op een zachte en beheerste manier aan de taak vastgehouden moeten worden zodat nog steeds kan worden uitgestraald dat de coalitie het sterkste en beschaafdst is. Te allen tijde dient een overreactie en escalatie te worden voorkomen, zeker zolang er onschuldige omstanders in de nabijheid aanwezig zijn. Deze instelling vergt goede leidinggevende vaardigheden van vooral het lagere kader.

Een gedachte-experiment maakt het bovenstaande duidelijk. Hoe zou u het vinden als in uw woonplaats een vreemde mogendheid met te hoge snelheid door uw straat reed, waarbij uw kinderen gevaar lopen, u op straat preventief wordt aangericht met wapens en zelfs uw

FOTO AVDD, A. RORIMPANDEY

Een bermbom? 'De tegenstander is overal aanwezig in het gebied en zal vooral onze zwakke plekken aanvallen'

huis 's nachts kan worden betreden, waarbij uw vrouw wordt gefouilleerd, en dat terwijl u uiteraard de vreedzaamheid zelve bent?

Activiteiten gericht op (weder)opbouw

Wederopbouwactiviteiten vormen een essentieel onderdeel van COIN. Er zijn drie gradaties van wederopbouw, die goed zijn in te passen in de driedeling van de inktvleekaanpak. Van kleinschalig naar grootschalig kan men noodhulp, (re)constructie, en ontwikkeling onderscheiden. We tekenen hierbij aan dat er discussie mogelijk is over de afbakening.

Grotere vormen van (re)constructie en ontwikkeling zijn voorbehouden aan hulporganisaties, departementen van Ontwikkelingssamenwerking en de Afghaanse overheid. Dit heeft uiteindelijk alles te maken met de verdeling van budgetten. Het probleem is echter dat deze andere instanties ofwel helemaal niet actief zijn, ofwel geen activiteiten hebben op de plekken waar ze onze COIN-campagne zouden kunnen ondersteunen.

Militairen kunnen best beginnen met het verlenen van noodhulp en het opzetten van kleine projecten, maar deze moeten wel worden overgenomen door andere en grotere organisaties.

Niets ondergraaft de geloofwaardigheid van een campagne meer dan bijvoorbeeld waterputten die na twee jaar droogvallen of half afgebouwde scholen. Steeds opnieuw gaat het om de effecten die op kortere of langere termijn moeten worden bereikt. Elke wederopbouwactiviteit dient te worden ingebed in een groter plan dat is afgestemd met de lokale autoriteiten. Deze lokale autoriteiten kunnen dan mogelijk de grotere hulporganisaties beïnvloeden, voor zover dat niet rechtstreeks mogelijk was. Wel moet steeds de vraag worden gesteld *wie* er nu bevoorreed gaat worden, want lokale autoriteiten hebben de neiging om vooral vanuit hun eigenbelang te denken en hun eigen stam voor te trekken.

Uiteindelijk gaat het er bij wederopbouwactiviteiten om dat de lokale overheid zelf het opstandelingenprobleem kan aanpakken, omdat ze goede dingen voor de bevolking doet en daarmee haar steun verwerft. Tot nu toe is het slechte lokale overheidsbestuur één van de belangrijkste oorzaken van de problemen. We zullen de lokale overheid daarom niet alleen blind en kritiekloos moeten steunen, maar ook hier en daar (dwingend) advies moeten geven om haar geloofwaardigheid in de ogen van de bevolking te verhogen.

Ook zullen we ons ervan bewust moeten zijn dat het voor sommige Afghaanse overheidsvertegenwoordigers aantrekkelijk is om buitenlandse militairen in de regio aanwezig te hebben, omdat ze hier een bepaalde status en invloed aan ontnemen.

Civiele capaciteit

Onze wederopbouwactiviteiten zijn bovendien gericht op de civiele capaciteit, de militaire capaciteit en vertrouwenwekkende maatregelen.

Sometimes, the best weapons do not shoot

1. De civiele capaciteit wordt verbeterd door wederopbouwteams (in Afghanistan een *Provincial Reconstruction Team* (PRT) genoemd). Dit is een rijk geschakeerde eenheid die geschikt over diverse specialiteiten. Vaak leiden en bemannen militairen een dergelijk team, bij gebrek aan civiele deskundigen.

De militairen kunnen zich laten bijstaan door (gemilitariseerde) burgers uit een CIMIC-pool of uit *civil affairs*-eenheden. Het doel is echter om de militaire bijdrage snel af te bouwen en te laten overnemen door een civiele 'commandant'. Een PRT maakt ook gebruik van fondsen die door Ontwikkelingssamenwerking beschikbaar zijn gesteld.

2. Een wederopbouwteam zal veel samenwerken met militaire eenheden. Niet alleen omdat het team bescherming nodig heeft, maar ook omdat de militaire eenheden opereren in hetzelfde gebied en daar dagelijks patrouilles rijden. Een mogelijke werkwijze is daarbij dat alle initiële en dagelijkse contacten met de gewone lokale bevolking worden gelegd door de pelotonscommandanten van de militaire eenheden in hun eigen pelotonsgebieden.

Zodra er meer diepgaande gesprekken moeten plaatsvinden, voor bijvoorbeeld CIMIC-assessments of wederopbouw, dan kan het wederopbouwteam door het peloton geïntroduceerd worden en de contacten overnemen.

FOTO AVDD, S. HILCKMANN

Straatbeeld van Chora, 40 km ten noorden van Tarin Kowt. 'Gaandeweg zal het zwaartepunt van de operatie moeten verschuiven naar wederopbouwactiviteiten'

Gradaties van wederopbouw (voorbeelden)			
	Noodhulp ('shaping')	(Re)constructie ('decive')	Ontwikkeling ('sustaining')
Bestuur	- faciliteren van contacten tussen leiders	- (her)oprichting van lokale bestuursorganisaties	- capaciteitsopbouw door NGO's - organisatie van verkiezingen
Onderwijs	- cursussen over 'mine-awareness', IED-dreiging, hygiëne, e.d. - escorteren schoolkinderen	- (her)bouwen van scholen - trainen van docenten	- publiek schoolsysteem
Landbouw	- reinigen irrigatiesystemen	- agrarische trainingen	- opzetten landbouw en voedselprogramma's
Economie	- bescherming van geldstromen - (her) oprichting kleinschalige nijverheid	- (her)oprichting van markten	- micro-kredietprogramma's
Energie	- brandstofvoorziening	- kleinschalige generatoren	- elektriciteitscentrales
Water en voeding	- voorzien in schoon water	- (re)constructie van watervoorziening	- opzetten van watermanagementsysteem
Gezondheid	- 'medical reach-out'	- bouwen hospitaaltje	- bouwen ziekenhuis
Rechtspraak	- faciliteren lokale rechtszaken	- toezicht houden en bouwen rechtbanken en rechtstelsysteem	- oprichten oorlogstribunaal en waarheidscommissies
Onderdak	- voorzien in dekens en tenten - vluchtelingenkamp	- repatriëringsprogramma's - bouwen goedkope huizen	- trainen van de bouwsector
Media	- faciliteren lokale krant en radio	- trainingen lokale journalisten en media	- capaciteitsopbouw voor media

Militaire capaciteit

Militaire *capacity building* is gericht op de ondersteuning van de *Security Sector Reform* (SSR). Voor ISAF is dit eigenlijk de hoofdopdracht. Het behelst een volledige herstructurering en opbouw van een nationaal en lokaal veiligheidsapparaat. Hieronder vallen niet alleen de hervormingen binnen leger en politie, maar ook de oprichting van burgerwachten, het faciliteren van de rechtspraak en het creëren van een betrouwbaar gevangeniswezen. In elk van de sectoren zullen militairen moeten optreden als opleider en mentor.

Het duidelijkst komt dit naar voren bij lokale legereenheden waar operationele mentor- en liaisonteams (OMLT's) zijn ingebed, die bovendien deelnemen aan de gevechten tegen de opstandelingen.

Een minstens even grote inspanning is nodig om de politie op een acceptabel niveau te krijgen, omdat zij, meer nog dan het leger, permanent in het gebied verblijft. De rechtspraak vergt ook onze aandacht, omdat deze instelling mede het vertrouwen bepaalt van de bevolking in de 'eerlijkheid' van de overheid.

Veiligheid	'Shaping'	'Decive'	'Sustaining'
	<ul style="list-style-type: none"> - bescherming kwetsbare groepen - ontwapenen voormalige strijders - mijnenruimen - bescherming NGO's 	<ul style="list-style-type: none"> - (her)oprichten politie - steun aan mijnenruimprogramma's - (her)oprichten van strijdkrachten 	<ul style="list-style-type: none"> - capaciteitsopbouw van leger en politie

Een van de grootste valkuilen bij het opbouwen van een lokaal leger is dat het een kopie wordt van de buitenlandse legereenheden die het trainen. Het lokale leger moet een afspiegeling zijn van de lokale tradities en gebruiken. Juist lokale legereenheden zijn goed in het bestrijden van opstandelingen, omdat ze de cultuur beter begrijpen, beter met de bevolking kunnen communiceren en doorgaans dezelfde ontberingen en omstandigheden kunnen verdragen als de opstandelingen.

Vertrouwenwekkende maatregelen

Los van de genoemde doelstellingen, kunnen we elk project, hoe klein ook, zien als 'vertrouwenwekkende maatregel' in het kader van *force acceptance*. Voorbeelden zijn schoonmaakacties op straat, defect materiaal repareren, een medisch spreekuur instellen, et cetera. Daarbij moeten we echter niet uit het oog verliezen dat Afghanen meesters zijn in het manipuleren. Daarom moet er voor gewaakt worden dat niet allerlei zaken tot 'ons probleem' gemaakt worden.

Afsluiting

Ethisch handelen

Bij een langdurige inzet in een COIN-campagne kunnen strijdkrachten gedurende een langere periode met incidenten en daaruit voortvloeiende verliezen worden geconfronteerd. Concrete resultaten staan daar niet steeds tegenover. Dit is uitermate frustrerend.

'Langdurige zichtbaarheid en presentie zijn noodzakelijk'

Vanuit onze professionaliteit dienen wij enkele zaken steeds opnieuw uit te stralen. Onze tegenstander is de Taliban. Die wordt bestreden, desnoods met geweld. Wij zullen de bevolking naar vermogen trachten te ontzien; wij zullen de Afghaanse overheid naar vermogen ondersteunen en haar middelen verder proberen te ontwikkelen. Wij zullen proberen de bevolking zicht te geven op een betere toekomst.

FOTO AVDD, G. VAN ES

Wij zullen ons echter nooit laten verleiden om onethisch te handelen. Niet alleen omdat dit strijdig is met de voor ons geldende normen en waarden, niet alleen omdat ons thuisfront dat van ons mag verwachten, maar ook omdat dit één van de wegen is om het verschil te laten zien tussen ons en de Taliban.

Geduld, presentie en moed

Bij de COIN-campagne in Afghanistan duurt het enige tijd voordat het merendeel van de bevolking overtuigd is van de goede intenties van onze strijdkrachten en de Afghaanse regering. Maar intenties alleen zijn niet genoeg. De Afghaanse overheid en de haar steunende troepen zullen zichtbaar moeten maken dat er een alternatief is voor chaos en geweld. Pas als de bevolking hiervan overtuigd is, zal ze zich in ons voordeel bewegen en zal de Taliban blijvend steun verliezen.

Dit is een proces dat tijd vraagt en waarvoor geduld nodig is. Een langdurige zichtbaarheid en presentie zijn noodzakelijk. Zeker in het begin is de bevolking nog gereserveerd en zullen wij worden getest en zelfs aangevallen. Juist dan zijn moed en dapperheid nodig om toch een open houding te blijven aannemen ten opzichte van de bevolking.

Men moet zich niet laten leiden door overmatige force protection en de inzet van kinetische middelen. Juist door zich veel onder de bevolking te begeven en zo lang mogelijk gewelddoos te blijven, zal de bescherming toenemen. Ook het feit dat ISAF en 'de militair' die daarvan deel uitmaakt in gesprek blijven met derden (die mogelijk ook de Taliban helpen), in plaats van ze af te schrijven, kan bijdragen aan een breed draagvlak voor de aanwezigheid van troepen die de regering ondersteunen.

Wanneer de lokale bevolking onze aanwezigheid accepteert krijgen we de kans om het lokale bestuur te verbeteren, zodat zij het uiteindelijk van ons kunnen over nemen. Steeds opnieuw gaat het erom de Afghaanse overheid en haar organen zo zelfstandig mogelijk te laten opereren.

Geen 'lessons learned' maar een 'mindset'

Hoewel deze bijdrage vol staat met observaties die gemakkelijk kunnen worden omgevormd tot *lessons learned*, hebben wij die stap niet willen maken. Deze bijdrage wil niets voorschrijven, maar wil een handreiking zijn aan militairen die naar Afghanistan worden uitgezonden en wil de *mindset* schetsen die hoort bij de uitvoering van complexe hedendaagse operaties.

Daarbij zijn we vooral ingegaan op zaken die anders liggen of anders beoordeeld moeten worden dan we voorheen deden. Dit inzicht leidt vanzelf tot anders en effectiever handelen. Verder hopen we dat dit een groeidocument is en dat collega's die in latere rotaties aanvullende observaties doen, de bevindingen te zijner tijd aanvullen met hun waarnemingen. Doen is leren. ■

Return on commitment

dr. M.F.J. Houben – luitenant-kolonel der mariniers*

Het oudste economische en sociale principe is ‘voor wat hoort wat’. Dit is niet alleen de basis voor zakelijke transacties, maar ook de basis voor de verhouding tussen mensen onderling en de verhouding tussen werkgever en werknemers. Ook voor aandeelhouders in een bedrijf geldt dit principe: in ruil voor een investering in het bedrijf krijgen ze gedeeltelijke zeggenschap over de koers van het bedrijf en als alles goed gaat een mooi dividend. In het – met name beursgenoteerde – bedrijfsleven heeft het *shareholder value* denken de laatste jaren een hoge vlucht genomen. Met als kwalijke uitwas dat veel aandeelhouders vooral een goede *return* op hun *investment* wilden en wel zo snel en zo hoog mogelijk, in plaats van dat zij zich mede-eigenaar voelden van het bedrijf en vooral naar de effecten op de lange termijn keken.

Je zou verwachten dat het aandeelhouderdenken aan de publieke sector en dus Defensie voorbijgaat. Ik betwijfel dat. Volgens mij heeft Defensie wel degelijk aandeelhouders. Ten eerste de Nederlandse samenleving, ten tweede het eigen personeel. Ook ben ik van mening dat het aandeelhouderdenken in essentie een positief verschijnsel is. Als de Nederlandse samenleving een aandeelhouder van Defensie is, dan zijn de structurele betaalbaarheid van de krijgsmacht en zijn militaire relevantie zo ongeveer de belangrijkste voorwaarden die de inrichting van een krijgsmacht en het daarbij behorende budget bepalen. Geen wonder dat de krijgsmacht zich inspant om aan te tonen dat iedere in Defensie gestoken euro welbested is en dat die investering

aanwijsbaar politiek en maatschappelijk nut heeft. Voor wat hoort wat.

De vraag is of en hoe dat aandeelhouderdenken kan worden aangewend om de relatie tussen krijgsmacht en samenleving en tussen krijgsmacht (werkgever) en individu (werknemer) beter te begrijpen. Dat wil zeggen: beter te begrijpen waar het om draait, wie waarvoor verantwoordelijk is en aan welke (impliciete) *deal* gestalte moet worden gegeven. In deze column een korte reflectie op het personeel als aandeelhouder van Defensie, het begrip voor wat hoort wat en wat ik zal noemen de *return on commitment*.

Voor wat hoort wat

Waar het bij Defensie niet aan ontbreekt is de motivatie en de loyaliteit van het zittende personeel. Mensen zijn bereid zich voor langere tijd aan Defensie te committeren. Om daar hun loopbaan te beginnen en te vervolgen en hun persoonlijke ontwikkeling in handen te leggen van een organisatie waarvan bekend is dat deze mensen hard doet slijten. ‘Uitzendgereed, waar ook ter wereld inzetbaar en ook in het hoogste geweldsspectrum’, we kennen deze termen allemaal, want ze zijn van toepassing op ons als geüniformeerde krijgers.

Een indicatie dat bij Defensie het denken en doen over zowel goed werkgever- als goed werknemerschap in beweging is, is dat wij als werknemers de laatste tijd meerdere keren op onze plichten en verantwoordelijkheden zijn gewezen. Onder meer via de Gedragscode Defensie. Op haar beurt is Defensie gehouden zich als een goed, zorgzaam en verantwoordelijk werkgever te manifesteren en dat ook te expliciteren en te formaliseren. Goed werk-

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van kolonel (KL) Frans Matser en luitenant-kolonel der mariniers Marc Houben.

geverschap en goed werknemerschap gaan hand in hand: 'What's in it for me?' vraagt de werknemer zich af, 'Voor wat hoort wat' denkt de werkgever. Ik investeer in Defensie en Defensie investeert in mij. Ik investeer tijd, energie en toewijding, Defensie investeert in gepaste opleidingen, zorg, uitrusting enzovoort. De return die ik krijg op mijn commitment is een investering van Defensie. De return op deze individuele investering is betrokkenheid van de werkgever, commitment maar dan met een omweg. Het is een zekere wederkerigheid, die bij werkgever en werknemer op een andere manier tot uiting komt.

Ook op het niveau van de maatschappelijke positie en inbedding van de krijgsmacht is dit mechanisme van kracht. De maatschappij investeert in Defensie en verwacht daar iets voor terug. Ook waardering en erkenning zijn maatschappelijke investeringen die een positief effect hebben op het commitment van een krijgsmacht. Defensie is inzetbaar voor vrede en veiligheid, de politieke ambities van de Nederlandse regering en het welzijn van het Nederlandse volk. De return op dat commitment van Defensie is idealiter een stabiel investeringsniveau dat een goed uitgeruste en inzetbare krijgsmacht zeker stelt. Een stevige krijgsmacht en een betrouwbare partner in de internationale defensiearena is goed voor de belangen van de BV Nederland.

Commitment > Investment

Een aandeelhouder participeert in het bedrijfsrisico. Vaak proberen aandeelhouders dat risico te verzekeren of af te zwakken. Voor militairen geldt die risicoparticipatie in extremis. Met weinig mogelijkheden om dat risico af te zwakken of te (her)verzekeren. De vraag is nu of dat 'voor wat hoort wat' in balans is, of de return on commitment en de return on investment in evenwicht zijn, of de balans gezond is. Gaat het alleen om salaris? Voor een belangrijk deel wel, maar voor een ander belangrijk deel ook niet. Goede loopbaanplanning en -begeleiding is een belangrijke vorm van commitment aan het personeel van de zijde van de werkgever, onvoldoende commitment op dat vlak is er de

oorzaak van dat veel collega's Defensie hebben verlaten.

Meer dan één collega verzucht weleens: 'De baas neemt en neemt en neemt'. Het gevoel is dan blijkbaar dat de return on commitment kleiner is dan de return on investment van de werkgever. Een eerlijke return on commitment is belangrijk. Want het is die eerlijke return on commitment die maakt dat mensen bij Defensie blijven, omdat dat commitment niet onbeantwoord blijft. Omdat de return op dat commitment niet in schril contrast staat met de return on investment van de werkgever. Als het gaat schrijven gaat het mis.

De provocatieve psycholoog Jeffrey Wijnberg noemt dat 'rationeel rekenen', waarbij het onbewuste als een koele rekenaar 'voor elke relatie een aparte boekhouding bijhoudt'. En 'zelfs voor de meest intieme verhoudingen geldt hetzelfde als voor elke zakelijke onder-neming: wordt er te lang verlies geleden omdat de betalingen (geven) groter zijn dan de inkomsten (nemen), dan is het faillissement aanstaande. Zonder dat mensen de plussen en minnen van hun verhouding(en) op papier zetten, weet het onbewuste wel precies de credit- en debetstanden, waardoor u voor ieder persoon, als het ware, een gevoelde balans registreert'. Het personeel dat Defensie heeft verlaten heeft die rekensom ook gemaakt en is tot de conclusie gekomen al veel te lang of veel te diep in de rode cijfers te zitten (de baas 'neemt en neemt en neemt'). De kern van de oplossing van de personeelsproblematiek is dat Defensie moet bijstorten op zijn personeelsrekening.

Vakantie in Nederland

Frank Heemskerk, Staatssecretaris van Economische Zaken, riep Nederlanders op om dit jaar vooral de vakantie in Nederland door te brengen. Veel militairen hebben de afgelopen jaren zo veel buitenland gezien dat zij blij zijn dat zij de vakantie in Nederland kunnen doorbrengen. In dat opzicht is een welverdiende vakantie in Holland de prettige return on commitment van een verblijf van enkele maanden in Kamp Holland, met de instemming van de staatssecretaris! ■

Bier in Abyei

L. Polman

Hulporganisaties in oorlogsgebieden zeggen neutraal te willen blijven, want alleen dan behouden ze toegang tot alle slachtoffers in een conflict. Neutraliteit is ook hun belangrijkste reden om terughoudend te zijn in samenwerking met militairen. De meeste hulporganisaties houden afstand van de NAVO-wederopbouw-militairen in Afghanistan en Artsen zonder Grenzen in Congo overwoog om alle AzG-voertuigen knalroze te spuiten om associaties van de *locals* met VN-wit te voorkomen.

In Zuid-Sudan voerde AzG een soortgelijk beleid. De Canadese afdeling van AzG, die in Abyei een hospitaaltje dreef, deed er alles aan om VN-soldaten buiten de poorten te houden, behalve als die water kwamen brengen. De VN-macht in Sudan wordt door de Sudanese regering gewantouwd als mogelijke bedreiging van de Sudanese soevereiniteit, en door Sudanese rebellen als mogelijk verlengstuk van het regime.

Er was AzG in Zuid-Sudan veel aan gelegen om niet voor VN-vriendje te worden versleten. In zijn onlangs gepubliceerde dagboek beschrijft de jonge Canadese arts-zonder-grens James Masaryk hoe je dat doet, in een oorlog je neutraliteit behouden. *Six Months in Sudan* biedt het beeld dat we graag zien, van een jonge idealistische dokter die zijn comfortabele leven in Canada heeft opgegeven om mensenlevens te redden in een van 's werelds vele godverlaten oorden. Behalve ziektes en een handvol artsen-zonder-grenzen, hebben mensen in het helse, hete oord waar hij neerstrijkt niets.

Dat de plaats van handeling Abyei is, vertelt de schrijver zo'n beetje tussen neus en lippen door. Volgens de artseneed die hij heeft afgelegd mag het ook niet uitmaken wáár je menselijk leed verlicht, áls je het maar doet. Maar voor de oorlogvoerende partijen in Zuid-Sudan is Abyei niet zomaar een heet en stoffig plekje. Integendeel: Abyei is zo'n beetje het heetste hangijzer in hun hele oorlog.

Onder Abyei is een aanzienlijk deel van de Sudanese nationale olievoorraad te vinden en in 2006-2007, toen de Canadese arts er werkte, waren de Noordelijke regering en de Zuidelijke

rebellens het over de verdeling van de opbrengsten daarvan allesbehalve eens. Hoewel Noord had beloofd te zullen delen, beweerde Zuid van de jaaromzet van een half miljard dollar geen cent te hebben gekregen. Terwijl de Canadese arts in dit 'middle of nowhere' zijn patiënten behandelt – mazelen, schizofrenie, het is steeds weer een verrassing wat nu weer op de rug van ezeltjes naar het hospitaaltje wordt aangevoerd – betrekken Noordelijke en Zuidelijke troepen hun posities om de strijd om de olie voort te zetten. Het hospitaal ligt zo'n beetje tussen hen in. Nu eens wordt het bestormd door rebellen, dan weer door regeringssoldaten die alle patiënten op de vlucht jagen.

Het is voor het regime in Khartoum belangrijk om de onrust en onveiligheid in het gebied zo groot mogelijk te laten zijn. Hoe minder mensen er durven te blijven wonen om mee te stemmen in een referendum dat gepland staat voor 2011, hoe ongunstiger de uitslag voor de Zuidelijke partijen zal zijn. Zo wordt het hospitaaltje een arena, en blijft de arts neutraal. Het maakt hem niet uit wie op wie schiet, hij hoeft alleen te weten of er zuurstofflessen nodig zijn bij de behandeling van de gewonden. Geen moment rust wordt hem gegund in de oorlog die hij niet wil zien. Steeds opnieuw kraakt zijn Motorola: 'Dr. James, we need you at the hospital!'

Waar het AzG-team opeens wél grote vragen bij stelt, is het voorstel van een van hen, na ruim vijf maanden hectische dienst, om een biertje te gaan drinken in de VN-basis verderop. De VN-bar is de enige plek in de wijde omgeving waar het goudgele vocht ijskoud in voorraad is. Het barbezoek leidt bijna tot een crisis binnen AzG. De AzG-teamleider blijft demonstratief achter in het hospitaal, terwijl de anderen het schichtig houden bij slechts één glaasje. Over dit 'incident' wordt in het team daarna niet meer gesproken. Na zes maanden loopt het AzG-contract van Dr. James af. Hij vliegt terug naar Canada. Onderweg wordt hij ingehaald door het bericht dat de strijd om de olieopbrengsten is opgelaaid. Abyei is in de as gelegd. De achtergebleven AzG-collega's moesten worden geëvacueerd. In pantservoertuigen van de VN. ■

Hete hangijzers

De aanloop van Nederlandse gevechtsvliegtuigen
Door Bert Kreemers
Amsterdam (Uitgeverij Balans) 2009
ISBN 978 90 501 8824 1
Proefschrift Universiteit Leiden; handelsuitgave 351 blz.
€ 19,95

Ik feliciteer Bert met deze uitvoerige en zeer leeswaardige beschrijving van het proces rond de besluitvorming van de aanloop van jachtvliegtuigen. Het is een boek van 'formaat' geworden.' Zo besluit generaal b.d. Dick Berlijn, voormalig Commandant der Strijdkrachten, het voorwoord bij het proefschrift *Hete hangijzers*, succesvol verdedigd op 10 februari door oud-Defensie-medewerker Bert Kreemers. Deze woorden zijn geen beleefdheidsritueel, want de auteur heeft inderdaad een zeer leesbaar, bij tijd en wijle zelfs amusant en bovenal historisch- en (bureau)politiek-wetenschappelijk geslaagd en geschraagd onderzoek geproduceerd. Kreemers reconstrueerde de besluitvorming in één van de meest ondoordringelijke en ingewikkelde domeinen van overheidsaanschaffingsbeleid aan de hand van vijf casus: de aanloop van respectievelijk de Starfighter (1959-1963), de NF-5 (1963-1967), de tijdelijke deelname aan het MRCA-project (1968-1969), de vervanging van de Starfighter en de aanloop van de F-16 (1971-1975) en de vervanging van de NF-5 door een aantal F-16's (1978-1980).

Benaderingen

Een algemene theorie die ons laat begrijpen waarom, hoe en met welk

resultaat dergelijke besluiten tot stand komen is er niet, zegt de auteur al snel. Daarmee rekent hij, vrij verrassend en eigenlijk nogal resoluut, af met een aantal gangbare verklaringen van bewapeningsprocessen. In de eerste plaats met een welhaast traditionele benaderingsbundel:

- de inmiddels vijftig jaar oude bibliotheek aan klassieke literatuur die bewapeningsprocessen verklaart vanuit actie-reactiemechanismen aan de vraagzijde (namelijk de onderlinge materiële reactie op gepercipieerde dreigingen tussen militaire rivalen);
- de liberale literatuur uit de jaren zestig tot midden-tachtig over het militair-industrieel complex (MIC), die zich oriënteert op dwangmatige besluitvormingsprocessen aan de aanbodzijde (institutionele dwang, industriële imperatieven, ambtelijk-wetenschappelijke combines);
- de neo-marxistische catechismus uit de jaren zeventig-tachtig over 'verspillingskapitalistische' tendenzen die overheden er periodiek toe dwingen cyclische crises in het kapitalisme met grote defensie-uitgaven te bestrijden (waarom blijft het toch zo stil rond deze variant in de huidige economische recessie?). In de tweede plaats is Kreemers' proefschrift een apologie voor

moderne benaderingen van complexe overheidsbesluitvorming:

- de netwerkbenadering uit de bestuurskunde, die volgens hem tekortschiet, al was het maar omdat zij veel spelers veronderstelt die in een zeer heterogene relatie tot elkaar staan, terwijl het tegendeel in de beleidsarena van de vliegtuigaanloop doorgaans het geval is;
- de 'ijzeren driehoek'-benadering uit de beleidswetenschappen, die tekortschiet omdat twee van de drie zijden van die driehoek (namelijk het parlement als controlerend instituut en het cluster van belangengroepen) een marginale rol spelen en omdat de basis van die driehoek, de politieke principaal in de gedaante van de wapenaanschaffende minister, eigenlijk ook al niet functioneert omdat hij is overgeleverd aan het informatiemonopolie van de Koninklijke Luchtmacht;
- de *groupthink*-benadering uit de bestuurskunde, die wel structurele blikvernaauwing en bevangenheid in kleine beslissingsgroepen verklaart, maar dat proces vooral van toepassing acht in crisissituaties (dus niet per se in langdurige, taaie materieelaanloopprocessen);
- democratietheorieën: bijna zo vanzelfsprekend dat we ze bijna zouden vergeten maar die – als we ons beperken tot het leerstuk van de machtscheiding – in het militaire aankoopbeleid falen omdat een sleutelinstituut als de Koninklijke Luchtmacht geen noemenswaardige *countervailing power* ontmoet.

Technopol

Deze opsomming kan nog verder gaan en toegelicht worden. De waarde van verschillende theorieën

wordt ook niet geheel ontkend, maar Kreemers houdt uit het nuttige bezinsel de ‘technopol’ over als het concept dat nog het meest van toepassing is. Dat is een uit de Latijns-Amerikaanse economische wereld ontleend begrip dat op de doorslaggevende rol van een kleine, hechte groep deskundigen wijst. Deze experts combineren hun kennis, ervaring, vastberadenheid, overzicht en doelgerichtheid tot een superieur instrument en de politiek verantwoordelijken varen vroeg of laat volstrekt blind op hen. Kreemers komt tot de conclusie dat technopols (ingewijden uit de luchtmacht) deze rol in Nederland hebben weten te verkrijgen. De term ‘ambtelijke autonomie van de luchtmacht’ is daarbij een welbewuste contradictie *in terminis*: klant en bestuurlijke uitvoerder van de politiek lijken er immers door te zijn verward, maar dat is nu juist de fatale rolvermenging die optreedt. Hoewel, fataal? Op de grote dag van de promotie zelf was Bert Kreemers niet uit de ochtendjournaals weg te branden met het welgemeende advies aan de regering de huidige verwerving van de JSF nog even uit te stellen, want de F-16 is nog lang niet op. De logische vraag op de promotieplechtigheid van een der opposanten was dan ook: maar geachte promovendus, u concludeert dus dat de F-16 nog niet zo’n slechte keuze van die technopols is geweest? Hoewel de kwaliteit van de F-16 – en meer in het bijzonder de vervanging van dit toestel door (zeer waarschijnlijk) de JSF zelf niet tot Kreemers’ onderzoeksvraag behoorden – vormde Kreemers’ berekening van het aantal vliegrekken dat de F-16 nog tegoed zou hebben wel de inzet van een heftige dis-

cussie tussen parlement en het ministerie van Defensie. De minister beantwoordde die discussie zo technisch dat ze ongewild een illustratie vormde van de stelling van de auteur dat de experts van de luchtmacht hierin vermoedelijk altijd het laatste woord hebben.

Vragen

Kreemers’ onderzoek leidt tot de conclusie dat de exclusieve positie van de KLu wel moe(s)t leiden tot de dominantie van militair-operationele belangen boven andere belangen, zoals de kostenfactor, de buitenlandspolitieke factor en industrieel-economische belangen. Deze conclusie verdient door de zeer intieme kennis van de auteur met de binnen- en buitenkant van het ministerie van Defensie grote geloofwaardigheid, maar roept ook vragen op. Ik noem er twee: (1) veel angelsaksische literatuur trekt de conclusie van militair-operationele dominantie bepaald *niet* en (2) waarom zou de sleutelpositie van de KLu per se tot dominantie van het militair-operationele, en bijvoorbeeld niet tot dominantie van het institutionele belang van het (voort)bestaan van het krijgsmachtdeel zelf leiden?

Voorals in de VS is de onderzoeksliteratuur over wapenaanschafbeleid enorm rijk, maar daarbij moeten we wel bedenken dat het een unieke casus is door (a) zijn hoge graad van *self-sufficiency*, (b) het federale systeem dat defensie tot een relatief belangrijk industriepolitiek instrument van de centrale overheid maakt en inviteert tot het beruchte *spoils system*, en uiteraard (c) door de leidende rol die de VS nu eenmaal zelf na de oorlog hebben

gespeeld op het wereldtoneel in de veiligheidspolitiek. In die *defense acquisition studies* treffen we vaak wél verwijzingen naar ijzeren driehoeken, *follow on*-bestedingsimperatieven enzovoort, factoren die Kreemers voor Nederland minder relevant acht. Ik denk dat genoemde verschillen tussen de VS en een (volgend) land als Nederland inderdaad zo groot zijn dat Amerikaanse conclusies niet voetstoots voor Nederland gelden.

De Britse onderzoeker Theo Farrell onderzocht twaalf jaar geleden ook een aantal wapenaanschafcasus en ook hij promoveerde erop. Zijn studie heette *Weapons without a Cause*, een titel die meteen al niet wijst op militair-operationele imperatieven. Farrell concludeerde – met betrekking tot de twee vliegtuigcasus in zijn onderzoek – evenals Kreemers dat MIC-overwegingen relatief onbelangrijk zijn, dat technologie zelf ook niet zo’n belangrijke *driver* is omdat ook die niet autonoom gestuurd wordt maar ‘verrassend aanstuurbaar’ is door (het voor hem onbekende woord) technopols. Maar naast deze overeenkomsten zijn er ook verschillen tussen Farrells en Kreemers’ bevindingen: militair-strategische overwegingen zijn in Farrells ogen verrassend marginaal en het zijn de krijgsmachtdelen zelf die hun bestaan verzekerd zien en ophangen aan de ontwikkeling van belangrijke wapensystemen. Het institutionele imperatief dus. Farrell maakt daarbij het onderscheid tussen het starten (de *policy input*) van het wapenaanschafproces en het uiteindelijke resultaat (de *policy output*: hoeveel en wat vliegt er straks?) Zijn conclusie is dat ‘*institutional*

considerations explain program origins', de inputkant dus, en dat de uiteindelijke aankoop, de output-beslissingen, vooral beheerst wordt door institutionele en budgettaire factoren. Een conclusie die we nu, lijkt me, mooi geïllustreerd zien aan het al weer elf jaar lopende vervangingsproces van de F-16 in ons land.

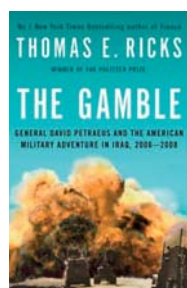
Holland-Amerika Lijn

Een andere vraag die Kreemers werd voorgelegd betrof zijn stelling dat het buitenlandspolitieke belang (lees: de Amerikaanse oriëntatie) relatief licht was. Deze stelling is door Kreemers nog onderstreept door een tweede (stelling 7), namelijk dat het defensiebeleid uitsluitend voor de eigen organisatie bedoeld is. Dat lijkt me niet anders te vertalen dan als: Defensie weigert de befaamde gereedschapskist van Buitenlandse Zaken te zijn en vaart haar eigen koers. Anders gezegd: atlanticisme aan de Bezuidenhoutseweg waait niet automatisch over

naar het Plein. Is dat zo? Uit de in 2007 vrijgegeven telegrammen uit de *Central Foreign Policy Files* (NARA) die tussen het *State Department* en de Amerikaanse ambassade in Den Haag heen en weer vlogen, blijkt hoeveel belang de Amerikanen er in de jaren zeventig aan hechtten dat de Nederlandse defensie-inspanning onder het centrum-linkse kabinet Den Uyl op peil zou blijven, aan NAVO-normen zou voldoen, en hoe belangrijk Nederland het vond de Amerikanen op dit punt gerust te stellen door een *buy American*-politiek met betrekking tot de vervanging van de Starfighter. Meer in het algemeen kon je op veiligheidspolitiek gebied toch wel spreken van een Holland-Amerika Lijn. Nederlandse bewindslieden staken – althans volgens het telexverkeer – regelmatig het Korte Voorhout over met de boodschap dat het vizier op een Amerikaans toestel gericht stond. Zelfs als men beweert dat het geheel van de Nederlandse wapenaanschaf niet

uitsluitend Amerikaans georiënteerd maar *even handed* was (vliegtuigen kochten we in de VS, tanks in Duitsland en marineschepen bouwden we zelf) dan is dat toch als een buitenlandspolitieke constante te beschouwen. Waarom de alles-overheersende voorkeur voor Amerikaanse gevechtsvliegtuigen samenviel met 'de dominantie van militair-operationele belangen' (stelling 4) mag nu juist in de Nederlandse context wel de hamvraag worden genoemd: definiëren de Amerikanen onze veiligheidsbehoefte, of is onze veiligheidsbehoefte toevallig Amerikaans? Een kwestie die met de vervanging van de F-16 nog volop actueel is, en die hopelijk ook nog door Kreemers zal worden onderzocht.

Prof. dr. Ko Colijn,
Erasmus Universiteit Rotterdam,
redacteur/buitenlandcolumnist
Vrij Nederland en gedetacheerd
onderzoeker Clingendael

The Gamble

General David Petraeus and the American Military
Adventure in Iraq, 2006-2008
Door Thomas E. Ricks
New York (The Penguin Press) 2009
394 blz.
ISBN 978-1-59420-197-4
€ 20,50

Eind 2005 waren de Verenigde Staten diep het Iraakse moeras ingezogen. De euforie na het 'Mission Accomplished' van 2003 verstomde snel omdat enkele basisfouten van operationele planning

waren gemaakt: een onvoldoende analyse van de missie en het uitgaan van foute aannames. Daardoor was er geen plan hoe Irak te reconstrueren na de val van Saddam Hussein. De coalitietroepen onder

leiding van de VS moesten een land stabiliseren met middelen en onderomstandigheden waarop ze niet waren voorbereid. Het moreel was aangetast, waardoor uitwassen in de gevangenis van Abu Ghraib en de wraakactie van een mariniers-eenheid in Haditha konden plaatsvinden. Ook de politieke weerstand tegen de oorlog groeide snel. De VS stond op het punt de oorlog in Irak te verliezen.

Alternatief

De strategie was gebaseerd op het minimaliseren van Amerikaanse verliezen. Legereenheden trokken zich uit de steden en dorpen

terug in *Forward Operating Bases*, patrouilles werden verminderd en vonden alleen onder pantser plaats. Het intensiveren van de training van een nieuw Irakees leger en politiemacht moest het mogelijk maken versneld uit Irak terug te trekken. Een alternatief voor deze defaitistische strategie leek niet voorhanden. Dat er toch een alternatief kwam was overwegend aan één persoon te danken: generaal David Petraeus.

In *The Gamble* beschrijft Thomas Ricks, de seniorcorrespondent bij het Pentagon van de *Washington Post*, het verhaal van de ommekeer van de oorlog in Irak na 2005. Petraeus was commandant van de *101st Airborne Division* tijdens de inval in 2003 en opereerde na de bezetting van Irak vanuit Mosul in het noorden van het land. In 2004 werd hij bevelhebber van het *Multi-National Security Transition Command-Iraq*, waar hij verantwoordelijk was voor de wederopbouw van Irak. Zijn ervaring in eerdere operaties en zijn wetenschappelijke opleiding stelden hem in staat de aard van de oorlog als een klassieke *counterinsurgency operation* (COIN) te identificeren en de daarvoor benodigde aanpak te ontwikkelen. Voor deze benadering vond hij echter niet veel steun bij zijn directe commandanten, het Pentagon en de politiek.

Ontwikkeling strategie

In het boek van Ricks zijn twee thema's te herkennen. Het eerste is de ontwikkeling van de militair-operationele strategie. Na zijn inzet in Irak wordt Petraeus commandant van het *Combined Arms Center* in Fort Leavenworth. Hier is hij de

initiatiefnemer van de *U.S. Army and Marine Corps Counterinsurgency Field Manual FM3-24*.¹ Opvallend is zijn onconventionele, multidisciplinaire aanpak. Onder zijn adviseurs bevinden zich onder meer een Australische antropoloog, een antimilitaristische Britse Midden-Oosten expert en een Palestijnse pacifist. Als *speechwriter* selecteert Petraeus een vrouwelijke kapitein van achter in de twintig. Deze staf neemt hij in 2008 mee als hij naar Irak gaat om daar het commando van de coalitietroepen op zich te nemen. Zijn *Commander's Guidance* laat aan duidelijkheid niets te wensen over: het is zijn *Counterinsurgency Guidance*. *Center of Gravity* is de Iraakse bevolking. Vervolgens komt er een plan dat gebaseerd is op een grondige analyse van tribale, religieuze en etnische factoren. Het creëren van veiligheid voor de bevolking staat voorop om daarmee het vertrouwen te winnen. Hiermee hoopt Petraeus al-Qaida-terroristen van de gematigde soennieten te scheiden en de sjiiitische militieën te isoleren. Al te optimistische verwachtingen zoals een snelle transitie naar een westerse stijl van democratie moeten getemperd worden. Petraeus voorziet een langdurige betrokkenheid om Irak voldoende stabiliteit te geven zich in de eigen cultuur te kunnen handhaven. Deze strategie is zeer risicovol, maar lijkt begin 2009 een broos succes op te leveren.

Acceptatie

Het tweede thema in het boek van Ricks is de strijd om de nieuwe strategie bij de Amerikaanse beleidsbepalers geaccepteerd te krijgen. Zowel de *Joint Chiefs* als Petraeus' directe superieuren zijn tegen de

wijziging, te meer omdat er extra troepen nodig zijn. Ricks beschrijft hoe het binnen de Amerikaanse politiek mogelijk is invloed in het Witte Huis te krijgen en hoe de Democraten in een spagaat zitten omdat zij enerzijds tegen de oorlog zijn, maar ook niet weten hoe er uit te komen. Uiteindelijk krijgt Petraeus steun van president Bush en (toen nog) presidentskandidaat Obama.

The Gamble is in een zeer leesbare stijl geschreven, met als enig minpuntje de zwart-wit beschrijving van degenen die voor of tegen Petraeus zijn. Het boek neemt iedere twijfel weg of er bij een dergelijke operatie een keuze is tussen wederopbouw of klassieke COIN-oorlogvoering: beide activiteiten moeten gelijktijdig plaatsvinden waarbij defensie, wederopbouw en diplomatie hand in hand gaan.

Generaal Petraeus is nu als *Commander Central Command* verantwoordelijk voor de operaties in Afghanistan, waar hij dezelfde strategie gaat volgen.² Alleen al daarom is *The Gamble* niet alleen verplicht leesvoer voor militaire planners, maar ook voor politieke beleidsmakers.

J. Brandt, *sbn b.d.* ■

1 Zie *Militaire Spectator* 178 (2009) (3) voor een recensie van deze publicatie.
2 Vergelijk de opmerkingen van Petraeus bij de *45th Munich Security Conference*, 8 februari 2009 (<http://www.securityconference.de/konferenzen/2009/petraeus.php?sprache=en&>).

SUMMARIES

N.A. Woudstra – The U.S. Cooperative Strategy for 21st Century Seapower

The U.S. Navy still is the largest of all. However, the decline in the number of vessels in relation to the old and new demands the Navy nowadays faces implicates a divergence between tasks and means. Between 2005 and 2007 a Cooperative Strategy for 21st Century Seapower was developed.

The author explains how this was done. He focuses on the essence of the strategy and the core elements for its implementation. Finally, he surveys the effects of this new strategy on U.S. maritime partners.

M.W.M. Kitzen – U.S. Adjustments to Counterinsurgency Operations as a Result of Iraq

The operations in Iraq and Afghanistan demonstrate the problems in fighting against irregular opponents. How did the heritage of Vietnam and the experiences in Iraq influence doctrinal thinking within the U.S. Army and U.S. Marine Corps? The author explores the roots of finding a new

approach as published in the 2004 new Field Manual Interim on counterinsurgency doctrine and finalized in the 2006 Field Manual 'Counterinsurgency'. He also describes how the new thinking works out in practice and goes into the expectations for the future.

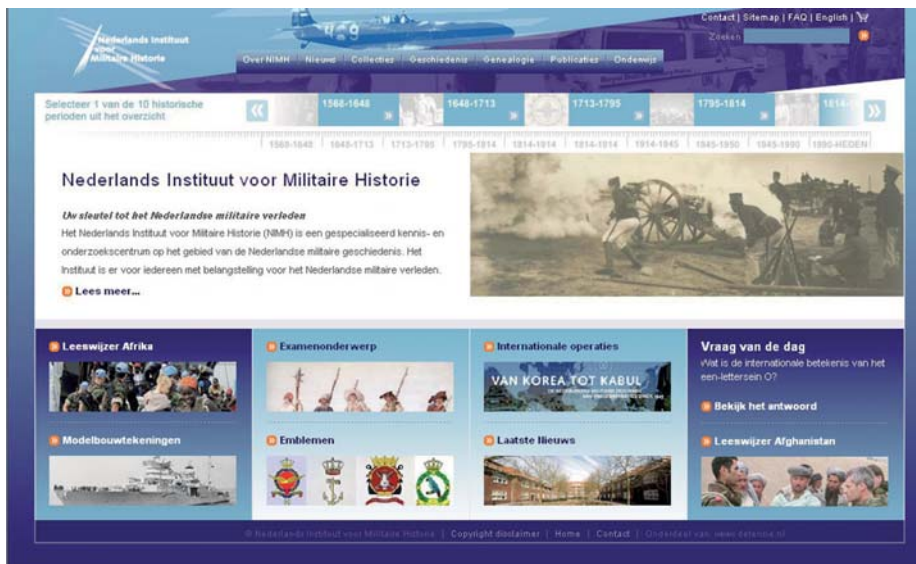
P.B. Soldaat et al. – Observations Concerning Afghanistan (part II)

Staffs and units of the Dutch Army rotating to Afghanistan are prepared for their missions at the Operational Training Center. Several former commanders and staff officers contributed to a document presenting their observations on operations there. This article is the second part of an edited

version of this training document that dates from early 2008. Elements of this document are now used in writing a new manual on land operations. This edited version presents experiences and gives insights into the development of army doctrinal thinking.

Encyclopedie van internationale operaties

De *Encyclopedie van internationale operaties* op de website van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie biedt een overzicht van de internationale operaties waaraan Nederlandse militairen sinds 1945 buiten het grondgebied van het koninkrijk hebben deelgenomen. Het gaat met name om operaties voor de bevordering van de internationale vrede, veiligheid en rechtsorde. Het overzicht bevat missies met een mandaat van de VN, de EU, de NAVO en de OVSE, maar ook missies in het kader van ad hoc coalitieverbanden. Daarnaast is een groot aantal internationale humanitaire en/of reddingsoperaties opgenomen.

Bij de internationale operaties zijn naast uitleg ook missiebeschrijvingen, foto's en kaarten gevoegd.

De overzichten zijn op de website www.nimh.nl te vinden in de rubriek Geschiedenis, subrubriek Internationale Operaties.

FOTO NIMH

NIMH

Uw sleutel tot het militaire verleden